

ORDO VIRGINUM

TEXTOBRAŇÍ VII.

KÁZÁNÍ O PANNÁCH

Mistr Eckhart

Intravit Jesus in quoddam castellum et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam (*Lk 10, 38*).

Latinský text, který jsem vám právě přednesl, stojí v evangeliu, a česky zní takto: „Náš Pán Ježíš Kristus vešel do jedné vesnice,¹ a tam ho přijala jedna panna, která byla zároveň ženou.“

Nuže, dávejte dobrý pozor na toto slovo: Člověk, který přijímá Ježíše, musí být nevyhnutelně *pannou*. „Panna“ – to zde znamená člověka, který je oproštěný od všech cizích obrazů; tak oproštěný, jak byl, když ještě nebyl.² Ted' by mohl někdo namítnout: jak může člověk, který se narodil, vyrostl a nabyl rozumu, být tak svobodný od všech obrazů a představ, jako před svým narozením? Vždyť má mnoho vědomostí – a to všechno jsou přece představy – jak může být tedy svobodný a oproštěný?

Poslouchejte, právě to vám chci vysvětlit. Kdybych měl tak obsáhlého ducha, že by mohl pojmout všechny představy, které kdy lidé měli, a ideje, které jsou v Bohu samotném, ale tak, že bych přitom byl volný od každé vazby svého já na tyto ideje, že bych si žádnou z nich v ničem nepřivlastňoval – ani v konání ani v nekonání, ani „před“ ani „po“ -, naopak: kdybych stál v tomto přítomném *ted'* zcela svobodný a volný pro nejmilejší vůli Boží a byl hotov ji vždy naplňovat, věru, tehdy bych byl pannou v plné svobodě a prostý všech představ a idejí, právě tak jistě, jak jsem byl, když jsem ještě nebyl.

Dále tvrdím: To, že je člověk pannou, mu neubírá vůbec nic ze všech skutků, které kdy vykonal; ve vztahu k nim zůstává totiž panenský a svobodný a bez jakýchkoliv zábran vůči nejvyšší pravdě, jako je Ježíš svobodný a volný a panenský sám v sobě. Jak říkají mistři, že jen rovné s rovným se může spojit,³ proto i člověk, který chce přijmout panenského Ježíše, musí být sám pannou.

Ted' dobře poslouchejte a pozorně sledujte! Kdyby člověk byl pořád jenom pannou, nikdy by nevydal žádné plody. Má-li však přinášet plody, je zapotřebí, aby se stal také *ženou*. „Žena“ je to nejvznešenější jméno pro duši, mnohem vznešenější

¹Vulgáta má *castellum*, něm. přepis je zde *bürgelín*. Uvádíme obvyklý překlad „vesnice“; teprve ve smyslu eckhartovské „síly v duši“ přejímáme jeho termín „malý hrad“. Srov. mystický spis sv. Terezie *Hrad v nitru*.

²Autor má na mysli preexistenci člověka jako ideu, obraz, *exemplar*, v Boží mysli před stvořením.

³Boethius, *De institutione arithmeticae* II c. 1.

než „panna“. Že člověk přijímá do sebe Boha, je jistě dobré, a právě v této [schopnosti] přijímat je člověk pannou. Ještě lepší však je, aby se Bůh v něm stal plodný; neboť plodnost ducha přináší těhotnost ducha, a člověk, který je ženou svou stálou plodností, rodí spolu s Bohem jeho Syna do Otcova srdce.⁴

Mnohé dobré dary jsou sice panensky přijímány, ale dále se již s mateřskou plodností nerozmnožují a do Boha nevracejí. Tyto dary proto hynou a všechny přicházejí nazmar, takže z nich člověk není ani šťastnější ani lepší. Jeho panenskost mu přitom v ničem neposlouží, když se k ní nepřipojí žena s celou plodností. V tom právě vězí ta chyba. Proto jsem řekl: „Ježíš přišel do jedné vesnice, kde ho přijala jedna panna, která byla zároveň ženou“. Musí to být nutně právě tak, jak jsem vám vyložil.

Manželé obvykle nemají více než jeden plod za rok. Ale já mám tentokrát na mysli jiný druh „manželů“, a sice ty, kteří jen kvůli sobě a svázání svým vlastním já provádějí modlitby, posty, bdění a různá vnější cvičení a kajícínosti. Jakákoli připoutanost k vlastnímu já tě v každém díle připravuje o svobodu, abys byl právě v tomto přítomném okamžiku bdělý k Bohu a pouze jeho následoval ve světle, jímž tě vede v každé chvíli vždy *svobodně a nově* ve všem, co děláš, jako bys nic dalšího už nechystal, ani nechtěl, ani nemohl. Každá svázanost s vlastním já nebo každé plánované dílo, které tě vždy znovu o tuto svobodu připravuje, to zde nazývám „jedním rokem“. Neboť tvá duše nevydává žádné plody, dokud ta zamýšlená věc, kterou jsi uchopil jako svou vlastní, není provedena. Ty totiž nedůvěřuješ ani Bohu ani sám sobě, dokud své dílo, které jsi započal myšlenkou na sebe, nedovedeš do konce; do té doby nemáš klidu. A to právě znamená „mít dítě jednou za rok“, ale není to zrovna velký plod, protože vychází z přisvojení díla a nikoli ze svobody. Takové lidi nazývám „manželé“, neboť jsou připoutáni jen k tomu svému. Vydávají ze sebe málo, a jejich plody jsou přitom chudé, jak už jsem vyložil.

Panna, která je současně ženou, která stojí svobodná a nepoutaná ničím svým, je Bohu a sama sobě vždycky stejně blízko. Vydává mnoho plodů; a ty jsou velké, ne

⁴Myšlenka, že duše má být čistou pannou, aby mohla přijmout a zrodit Boha, Syna, Logos, je v křesťanské spirituální tradici velmi stará. Sahá až k řeckým Otcům zejm. Órigenovi, Řehořovi z Nyssy a Maximovi, kteří se zabývali její teologicko-mystickou stránkou, zatímco např. sv. Augustin se této myšlence – byť s velikou niterností – věnuje spíše ve smyslu mravně-asketickém. I když Eckhart neznal Plótina – nanejvýš velmi zprostředkovaně od Augustina či Macrobia – stojí za pozornost *Enneada* VI 9, 9, 18, kde Plótinus mluví o zrození ctnosti: „A tato skutečnost, která je životem Ducha, plodí v klidném doteku s ním bohy, plodí krásu, plodí spravedlnost, plodí ctnost. Neboť tím vším je duše *těhotná*, jsouc naplněna Bohem. . .“ (přel. F. Karfík in: P. Hadot, *Plótinus čili prostota pohledu*, Praha 1993, s. 48). k duši jako panně, kterou bouřlivý snoubenec přichází unést z otcovského domu srov. dále *Enneady* VI 9, 9, 34 a v 5, 12, 37.

méně a ne více než sám Bůh, neboť Bůh sám je tímto plodem. Právě takový plod a takové zrození přináší tato panna, která je ženou stále znovu rodící; a své plody vydává po všechny dny, stokrát, tisíckrát; ano, nesčetněkrát plodí a rodí z toho nejvznešenějšího základu. Ještě lépe řečeno: z téhož základu, z něhož Otec rodí své věčné Slovo a z něhož i ona se stává plodnou a spolurodící (Syna). Neboť Ježíš, ono světlo a odlesk Otcova srdce – jak říká sv. Pavel, že je slávou a odleskem Otcova srdce a že mocně prozařuje Otcovo srdce (srv. Žid 1, 3) – tento Ježíš se spojuje s duší a ona s ním, a duše svítí a září spolu s ním jako jediné nedílné Jedno a jako čiročiré světlo v Otcově srdci.⁵

Dosud jsem hovořil o tom, že byl Ježíš přijat, ale ještě jsem vám neřekl, co se míní tím „malým hradem“, do něhož vešel. O tom chci promluvit právě teď.

Mnohokrát jsem říkal, že je v duchu jedna síla, která jediná je svobodná. Někdy jsem říkal, že je útočištěm ducha; jindy zase, že je světlem ducha nebo jiskérkou ducha.⁶ Nyní však říkám: není ani tím ani oním; a přece je něčím, co je vysoko nad tím a oním jako nebe nad zemí. Proto ji nyní nazývám vznešeněji než kdy dříve, avšak i tak se to posmívá takové vznešenosti i každému způsobu, neboť je vysoko na tím. Je svobodná od každého jména a prostá všech tvarů; úplně svobodná a volná, jako je Bůh svobodný a volný sám v sobě. Je tak svrchované a celistvé jedno, naprosto jednoduché, jako je Bůh jeden a jednoduchý, že do toho nemůžeme ani žádným způsobem nahlédnout. Věru, právě takhle je to s životem Boha: Bůh sám ani na okamžik do ničeho nenazírá a nikdy ani nenazíral tak, jako by existoval ve způsobu a vlastnosti svých (božských) osob; a chce-li Bůh někdy dovnitř nazírat, pak musí přijít o všechna svá božská jména a své vlastnosti jakožto osoby. Všechno to musí nechat venku, chce-li vidět dovnitř. Pokud je totiž Bůh jeden a jednoduchý, bez každého způsobu a vlastnosti, pak není v tomto smyslu ani Otcem, ani Synem, ani Duchem Svatým; a teprve tak Bůh vstupuje do toho Jednoho, které jsem tu nazval malým hradem v duši – a žádným jiným způsobem tam nepřichází nežli tímto – a je pak uvnitř. V tomto místě je duše Bohu rovna a pouze v něm.

⁵ Srov. Órigenés, *Hom. in Jer.* 9, 4: „Blažený však, kdo se stále rodí z Boha. Ne jen jednou se narodí spravedlivý (muž) z Boha, nýbrž v každém dobrém díle se rodí, protože v tomto díle sám Bůh rodí spravedlivého. . . Jestliže se tedy Spasitel neustále rodí a proto může říci: 'přede všemi pahorky rodí mne' (Př 8, 25) – a nikoli například: přede všemi pahorky mě zrodil, nýbrž přede všemi pahorky mě rodí – a jak se tedy Spasitel rodí z Otce, tak neustále rodí Bůh v sobě i tebe, pokud máš ducha synovství, a to vždy v každém díle, v každé myšlence; a takto rozen, jsi stále se rodícím Synem Božím v Kristu Ježíši.“ (GCS Origenes 3, Klostermann (ed.), s. 70).

⁶ Těmito metaforami označuje Eckhart nejhlubší nitro duše, kde žije Bůh. Je to ono Órigenovo *principale cordis, cordis secreta* (*Comm. in Cant.* II), Augustinovo *intimus cordi, interior intimo meo* (*Conf.* IV, 12 a III, 6) a *grunde der sele* německé mystiky.

Co jsem vám řekl, je pravda; za to vám dávám pravdu za svědka a svou duši do zástavy. Abychom tedy byli takovým malým hradem, do něhož Ježíš vstoupí a kde bude přijat, a ať v nás zůstane navěky, tak jak jsem řekl, k tomu nám dopomáhej Bůh. Amen.

FRAGMENT KÁZÁNÍ

[...] Často jsem také říkal, že je v duši jedna síla, které se nedotkne čas ani hmota, která vyvěrá z ducha a zůstává v duchu a je naprosto duchovní. V této síle je Bůh právě tak kvetoucí a zelenající se v celém svém bohatství a blaženosti, jako sám v sobě. Je tu tak veliká niterná radost a tak nezměrné hluboké blaho, že je slovy nelze vyčerpat. Neboť věčný Otec rodí svého věčného Syna v této síle bez ustání tak, že tato síla rodí spolu s Bohem Syna i sebe sama jako téhož Syna v jedné moci Otce, a která je tímto Synem v témže světle a je to Pravda sama.

Kdybyste dokázali chápat mým srdcem, dobře byste rozuměli tomu, co říkám; neboť je to pravda a sama Pravda to říká.

Kdyby měl člověk celé království nebo všechny statky světa a vzdal se jich jen kvůli Bohu a stal se nejchudším z lidí, kteří kdy na zemi žili, a Bůh by ho ještě nechal tolik trpět, kolik kdy člověk trpěl, a on by to všechno snášel až do své smrti, a kdyby mu pak Bůh dal jen na jediný okamžik nazřít, jak on sám v této síle jest – jeho radost by byla tak veliká, že by mu všechno to utrpení a bída připadaly ještě příliš malé, ano, jako úplně nic; a řeknu ještě víc: byla by to pro něho dokonce radost a pokoj. Ano, i kdyby mu pak Bůh už nikdy nedal království nebeské, přece jen by se mu dostalo příliš velké odměny za všechno, co kdy vytrpěl.

Neboť Bůh je v této síle jako ve věčném *teď*. Kdyby byl duch v této síle vždycky spojen s Bohem, nemohl by člověk stárnout; neboť ono *teď*, v němž Bůh stvořil prvního člověka, *teď*, v němž poslední člověk zemře, a *teď*, ve kterém právě mluvím, jsou u Boha stejná. V něm je jen *jedno* *teď*. Podívejte se, takový člověk bydlí ve *stejném* světle s Bohem; proto v něm není ani bolest ani následnost času, nýbrž jedna jediná věčnost. Tomuto člověku je vpravdě odebrána veškerá možnost být něčím překvapen, poněvadž všechny věci jsou v něm podle svého podstatného bytí. Proto nepřijímá nic nového od věcí příštích ani od nějaké nahodilosti, neboť bez ustání přebývá ve věčně novém *teď*. Taková božská vznešenost je v této síle. [...]

Johannes Eckhart OP (1260-1327)

Ze středohornoněmčiny přeložil a poznámkami opatřil Miloš Dostál

Překlad pořízen z textově kritické edice *Meister Eckharts Predigt über Luc 10, 38: "Intravit Jesus in quoddam castellum..."* hg. von Max Pahncke. In: Nachrichten der Akademie der Wissenschaft in Göttingen, I. philologisch-historische Klasse 1959, Nr. 9, 169-206, edice textu na str. 201-206 s přihlédnutím ke třem německým překladům (Quint, Kunisch, Gnädinger) a jednomu polskému (Prokopjuk).

POVOLÁNÍ KE SVĚDECTVÍ

Řeholní život a pastorece povolání v pohledu Jana Pavla II.

Barbara Albrechtová

Z úvodu

Jan Pavel II. je totálním nasazením sebe sama a vyzářováním své osobnosti i silou svého slova vzorem povolání do Boží služby a přijetí tohoto poslání. Jeho hluboká duchovní poselství by neměla zůstat nepovšimnuta. Nechme jimi posilovat, korigovat a obnovovat svůj duchovní život:

Pane, náš Bože, dej, aby viditelná a statečná přítomnost zasvěcených lidí ve světě byla znamením tvé lásky. Učiň, aby v průzračnosti jejich poselství, bezvýhradnosti jejich sebeodevzdání, nezištnosti jejich služby a věrnosti v modlitbě vnímali mladí lidé volání tvé milosti... Pane Ježíši Kriste, dej těm, které chceš nazývat svými přáteli, plnost radosti, kterou jsi slíbil: radosti, že tě mohou chválit, že mohou sloužit bratřím, že mohou zůstat v tvé lásce... Daruj jim oporu ve své milosti a plnost požehnání.

Naše důvěra nebude zklamána, budeme-li opravdově usilovat o trvalou věrnost našemu Pánu, budeme-li svou naději vkládat do něj – ne do nás samých, budeme-li vše očekávat od jeho milosti a zároveň se horoucně snažit konat všechno, co je v našich silách.

Lidé žijící vně křesťanství a pokřtění žijící prakticky mimo církve jsou stále naléhavější výzvou křesťanům, zvláště těm Bohu zasvěceným, ke svědectví a apoštolátu... Jsme skutečnými věrozvěsty a spolehlivými, věrohodnými svědky...? Dnešní svět potřebuje znamení. Noc bez hvězd je zdrojem úzkosti... Město, postrádající smysl pro posvátno, potřebuje nositele víry a lásky a není lhostejné vůči zřetelným nabídkám... Svět žízni po nezištné lásce a prostém sebedarování, žízni po pravdě, po smyslu života a dějin.

Prožíváme velkolepou dobu v dějinách církve. Radujme se v Pánu, že v ní smíme být kněžími, řeholníky, misionáři pro Krista. Radujme se ze svého povolání! Buďme velmi pokornými a přesvědčivými svědky!

Prožívejme se svými současníky jejich život, nesme s nimi těžké sociální, ekonomické a politické problémy, obtíže kultury a civilizace, všechna utrpení dnešních lidí, jejich pochybnosti, úchytky, napětí, komplexy a neklid... Překládejme to vše do prosté a plodné řeči evangelia. Hledejme řešení z Ducha a radostné zvěsti – ať se i lidem dnešní doby stane Kristus cestou, pravdou a životem.

Bůh, který se člověku dává poznat ve své božské celistvosti, v tajemství svého božského *já*, probouzí hluboko v člověku sebevědomí lidského *já*, osobního lidského bytí a lidské důstojnosti. A právě to je zvláštním způsobem rozhodující pro

křesťanské povolání. Ne jako akademický, teoretický objev, ale jako prožité poznání, které se stane cestou a povoláním.

Protože jste Božím obrazem, nesmíte žít jen pro sebe – váš život musí být darem pro druhé. Niterným znamením Božího povolání je ochota k oběti – ochota vzdát se i toho nejnvtitnějšího a nejosobnějšího – i sebe sama. Bůh žádá především obět srdce.

Bůh je zde – to my máme absence, my jsme v nebezpečí, že zmeškáme setkání. Kdo však potká Boha, kdo vstoupí do okrsku jeho přitažlivosti a otevře se mu (vše záleží na svobodě člověka!), ten pozná Krista jako jedinečného láskyhodného přítele. Nevýčerpatelné Kristovo bohatství se stane středem jeho myšlení, jeho touhy, jeho lásky – těžištěm všech ostatních rozhodnutí.

Pevně věříme, že v tvůrčím plánu božské prozřetelnosti každý člověk má naplnit své vlastní zvláštní poslání. Boží povolání je už v daru života. Především však křest je pak tím pravým povoláním – tajemným, ale skutečným, proměňujícím a vybavujícím nás odpovědností. Skrze křest začínáme žít životem toho, který pro nás zemřel a vstal z mrtvých. Žít jeho život znamená sloužit, být k dispozici Bohu i lidem.

Stvořením jsme povoláni být Božím obrazem. Křtem jsme povoláni být v Boží službě. A zasvěcením: následovat Krista, být mu podobni.

Povolání k zasvěcenému životu se podobá povolání Simeona a Anny: vedeni Duchem poznáváme Pána, jemuž jsme se odevzdali v modlitbě a oběti, zvěstujeme ho bratřím a sestrám očekávajícím spásu. K cestě evangelijních rad nás podněcuje setkání s vykupitelskou láskou Krista, jehož pohled upřený na nás je pohledem Ženicha. Zapaluje v duši plamen lásky.

Každé povolání je tajemství, které člověk přijímá a prožívá v hlubině svého bytí. Jako dar milosti závisí na suverénní svobodě Boží všemohoucnosti a ve své plnosti přesahuje naše chápání. Povolání se bezprostředně týká lidské osoby – zároveň však (jako při zvěstování v Nazaretě) zjevuje Boží tajemství. Ještě než povolání pronikne do srdce člověka a vyzve ho k osobní volbě a rozhodnutí, zjevuje rozhodnutí Boží, které tu lidskou volbu a rozhodnutí předchází. Každé pozitivně přijaté povolání má svou historii. Je mezníkem na cestě našeho vztahu k živému Bohu. Otevírá novou perspektivu a křesťanskému bytí dává nový smysl a novou dimenzi. Je objevením drahocenné perly: nalezením Ježíše, jeho osobnosti, jeho poselství, jeho volání. Následuje dialog v modlitbě, dialog přesahující slova, uskutečňující se v lásce. „Co chcete?“ „Mistře, kde bydlíš?“ „Pojďte a uvidíte.“ (*Jn 1, 38-39*) Tázání a rozlišování nesené modlitbou vede ke hlubšímu pochopení a k angažovanosti. Během tohoto procesu se očišťují motivy. Jsme konfrontováni s otázkou: „Co chceš?“ A sami se ptáme jako Natanael: „Odkud mne znáš?“ Teprve poctivým a čestným rozjímáním v mlčení srdce dojdeme k přesvědčení, že nás Pán skutečně volá. Tím ale proces nekončí. I nám říká Ježíš: „Uvidíš ještě větší věci.“ (*Jn 1, 50*) Po celý život (i když jsme se už navždy zavázali a vstoupili do aktivní služby Pánu) potřebujeme dialog v modlitbě, aby stále prohluboval naše poznávání Ježíše a naši lásku k němu.

Boží volání vždy vyžaduje volbu – rozhodnutí v plném vědomí vlastní svobody. Rozhodné „Ano“ Kristovu volání přináší celou řadu závažných důsledků: nutnost vzdát se jiných plánů, ochotu opustit milé lidi, odhodlání vykročit s naprostou důvěrou na cestu stále těsnějšího sblížení s Kristem. Šťastní, kdo slyší volání a neudusí je. Kristus je schopen naplnit je svou radostí a silou.

Odpověď na povolání závisí na velkomyslnosti srdce – Bůh respektuje lidskou svobodu: „Chceš-li!“

Zasvěcený život není naším vlastnictvím. Je to tajemství, které se dá pochopit jen vírou. Silou křtu mají zasvěcení podíl na prorockém poslání církve – v Kristu a v Duchu Svatém, který jim byl dán. Jeho podstatou je rozjímané, hláсанé a žité evangelium. Zasvěcený život je pokračováním života vtěleného Božího Syna, který přišel na svět plnit vůli Otce. Radikálním následováním Krista v chudobě, čistotě a poslušnosti je znamením evangelijního života.

Opuštěním všeho není ještě povolání naplněno – je třeba se identifikovat s Kristem a jeho věcí. Bohu zasvěcený křesťan je autentickým svědkem Krista, jeho zpřítomněním mezi lidmi. Je hlasatelem ztotožňujícím se s poselstvím, které přináší. Je znamením odporu – jako Kristus – proti pohodlnosti, prostřednosti, polovičatosti. Jeho sebedarování musí být naproste – jinak není žádné.

Mimobiblická tradice dochovala Pánovo slovo: „Kdo je mi blízko, je blízko ohni.“

Zasvěcení mají být „velikonočními lidmi“

– ale také „lidmi svatodušními“

Opravdovost zasvěceného života podmiňuje vitalitu církve. Nespočívá na institucionálních strukturách, ale na dynamice svatosti, na charismatu.

Prvním důvodem zasvěcení není postavení v církvi, převzetí zodpovědných úkolů atd., ale sebezposvěcení, k němuž „všecko ostatní bude přidáno“. Církev potřebuje tuto „školu svatosti“, aby mohla konkrétně naplňovat své povolání ke svatosti. Věrnost zasvěcených upevňuje věrnost všech věřících. Příklad jejich lásky povzbuzuje všechny k bratrství a vzájemnému porozumění. Pokoj, který přinášejí, zmírňuje napětí a násilí. Angažovanost pro Boží království pomáhá druhým překonávat teoretický i praktický materialismus.

Zasvěcený člověk je znamením naděje, směřující nad tento svět – naděje na svět přístupný pro Boží světlo a lásku, který očekáváme v budoucnosti, který však již dnes je možný a otevřený. Je nad jiné povoláný ukazovat poutnickou dimenzi křesťanského života a směřování k budoucí vlasti.

Kvalitu člověka lze (mimo jiné) měřit podle druhu jeho vazeb. Mnoho lidí dnes je – až otrocky – spoutáno nezřízenou touhou mít, užívat, ovládat... Zasvěcení lidé jsou povoláni svědčit, že existuje jediný svazek osvobozující od všech pout: svazek s Bohem v následování Krista, v boji se zotročujícím duchem světa a za osvobození

k pravé lidské důstojnosti... Osvobozené, obrácené lidské srdce je východiskem proměny celého kosmu.

Slib vkládá do srdce člověka lásku Otce, lásku přítomnou v Srdci Ježíše Krista, lásku objímající celý svět a všechno, co ve světě pochází od Otce – a přemáhající vše, co od Otce nepochází. Evangelijní rady jsou v ekonomii spásy nejradiálnějsími prostředky k proměně vztahu ke „světu“ – ke světu vnějšímu i k vlastnímu já. Skrze člověka dokonale oddaného Bohu se uskutečňuje obnova stvoření, které je člověku darováno a podřízeno. Evangelijní „stav dokonalosti“ nevykořeňuje člověka z jeho zakotvení v lidském bytí – umožňuje mu naopak být silněji tím, čím je člověk člověkem, protože jeho člověčenství je proniknuto tajemstvím vykoupení.

Kristus hlásal Boží království v jeho časném uskutečňování a zároveň zvěstoval jeho eschatologické naplnění. Zve k němu všechny (viz podobenství o královské svatbě: *Mt 22, 1-14*). Těm, které volá k celibátu pro Boží království, světuje – jak vyplývá z obsahu tohoto výrazu – zcela zvláštním způsobem účast na jeho uskutečňování na zemi a tím přípravu jeho budoucího dovršení.

Panenství je dar, který osvobozuje srdce k horoucí lásce k Bohu a k bližním. Tak se stává zdrojem duchovní plodnosti. Nepochybně přináší i pocit samoty a zakoušení určité prázdnoty, ale právě tím pomáhá lépe pochopit utrpení těch, kdo žijí v nedobrovolné osamělosti. Je-li tato prázdnota ochotně přijata a je-li naplněna Kristem, uschopní člověka vést druhé k němu a přiblížit jim jeho lásku. Velkomyslné a radostné panenství ukazuje rozdíl mezi pravou láskou a jejími náhražkami.

Panenství pro Krista a pro evangelium podivuhodně podporuje mateřskou ženu. Jste matky! Chráníte a pěstujete toliký lidský život, napomáháte jeho růstu, uzdravování a pokojnému rozvoji v rovině fyzické, mravní i náboženské. Spatřujete ve svém Bohu zasvěceném panenství cestu života pro druhé! Velikým „ANO“ svého života jste zvolily celibát pro Boží království. Zřekly jste se pozemského mateřství – necht' jsou vaše srdce naplněna neocenitelným bohatstvím mateřství duchovního, které tolik vašich bližních naléhavě potřebuje! Vaše láska není menší, ale větší. Vaše panenství je jedinečným znamením Mariiny přítomnosti ve světě. Jste povolány zjevovat lidem její mateřskou lásku. To je vaše zvláštní a nezastupitelná úloha v církvi. V ní vydáváte ze sebe to nejlepší a naplňujete jako ženy své poslání v božském plánu spásy.

Evangelijní chudoba není pouhým zřeknutím se hmotných dober, ale „ztracení sebe“ v Bohu – úplné přenechání sebe jemu v bezstarostné naději, lásce a radosti. Chudý před Bohem je Boží dítě, které se s vírou v Boží prozřetelnost nechává obdarovávat nebeským Otcem až po „vezdejší chléb pro dnešní den“.

Jsou naše vnitřní postoje a naše vnější chování výrazem pokojného vlastnění onoho „stonásobku“ slíbeného Pánem těm, kdo pro něho všecko opustí, a naděje na věčný život (*Mt 19, 27-29*)? Nebo spíš budíme dojem, že jsme neopustili „všechno“: lidské jistoty, vazby, které nám nedovolují vrhnout se do moře rizik a neumožňují

dostat více než kdokoli jiný, kdo nebyl vyvolen, kdo všechny své síly věnuje vezdejšímu životu?

Evangelijní chudoba ve smyslu Ježíšově je protikladem sobectví, domýšlivosti, závistivého srovnávání sebe s druhými, chtivosti a lpění na přednostech. Je to v duchu i v praxi pokorná služba mezi chudými a solidarita s nimi. Pro mnohé lidi, mezi nimiž žijete, je to pohoršení a bláznovství. Ale cestou chudoby a prostého života se stáváte něčím víc, než čím je hodnota vašich výkonů, úspěchů, vědomostí a znalostí. Vaším bohatstvím je Kristus. Všechno ostatní je druhořadé. To člověka osvobozuje a zároveň přivádí k solidaritě s chudými dnešních dnů, se slabými a bezprávnými, využívanými a bezmocnými. Stůjte na jejich straně, zastávejte se jich – statečně a čestně. Následujte Krista, jehož životní prostředí bylo mezi chudými. Zkoumejte pravidelně svůj život, nakolik odpovídá duchu chudoby a kolik je v něm pohodlí a zbytečných cenností. Duch chudoby se neobejde bez konkrétního zakoušení tvrdosti chudoby.

Evangelijní chudoba není jen duchovní záležitostí srdce, postoje a života mezi chudými. Chudoba volá po inkarnaci. Musí být citelná, „zařezávat se do kůže“ a být viditelná v zodpovědném zacházení s věcmi.

Průmyslová a konzumní společnost staví praxi evangelijní chudoby před komplikované problémy. Právě v nich však lze spatřovat dnešní výzvu Boží prozřetelnosti ke staré a stále nové odpovědi chudému Kristu. Zpytování radikalitě vlastní chudoby a služba chudým vás bude uschopňovat k odevzdání všeho, co jste a co máte. Celá církev ať se učí z vašeho svědectví. Uvědomujte si svou zodpovědnost. Ať váš vnitřní zápas o ducha chudoby i vnější svědectví o něm učí církev i lidstvo starostlivě spravovat tento svět a vlastnit věci takovým způsobem, aby ony nevlastnily nás – aby se prostředky k životu nestaly obsahem života.

Naše následování Krista je také následováním jeho poslušnosti „až k smrti na kříži“. Následování jeho svobodného rozhodnutí plnit Otcovu vůli. Pomáhá všem věřícím i celé církvi rozeznat pokušení moci a obstát v něm, naplnit svobodu v sebeodevzdání. Sebezřeknutím člověk paradoxně dorůstá ke zralosti a odpovědnosti. Nastavuje zrcadlo různým pokřiveným idejím „svobody“ a pomáhá lidem vymanit se z následků bezuzdného sobectví.

Poslušnost znamená svobodu lásky, která důvěřuje Bohu a je si jista jeho láskou. Dává se mu k dispozici jako nástroj jeho lásky. Napodobuje Marii v jejím přijetí Boží vůle. Její poslušná láska ji přivedla pod kříž, ale také k radosti zmrtvýchvstání.

Postoj ochoty ke službě určuje celý život zasvěcených osob – podle příkladu Božího Syna, který „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil...“.

Každý musí být nejprve misionářem sám sobě. Nemůžeme obrátit druhé, neobrátime-li se nejdříve sami. Bez sebevýchovy by duchovní život byl pouhou frází. Nesnadnost tohoto úsilí a stále poznávání našich nedostatků nás nesmí vést k rezignaci. Realita vlastní ubohosti a absolutní závislosti na Vykupiteli nechť

posiluje naši solidaritu se všemi ubohými a dá nám poznat, že radostná zvěst adresovaná chudým je radostnou zvěstí i pro nás.

Svět potřebuje svědky nezištné Boží lásky. Před těmi, kdo pochybují o Bohu a jeho přítomnosti, vydávejte svědectví o tom, že Bůh *JEST* a že zasluhuje být hledán a milován, že jeho království se svým zdánlivým bláznovstvím je hodno obětování celého života. Vaše cesty se tak stanou znamením neporušitelné víry církve. Odevzdání vašeho života Kristu a bližním bez očekávání odměny je nejnaléhavěji nutným protestem proti společnosti, v níž se idolem stal zisk. Vaše životní rozhodnutí vzbuzuje v tomto světě překvapení, klade mu otázky, dráždí ho nebo mate – ale nenechává jej lhotejným. Evangelium je vždy znamením odporu. Nepochybujte, že váš život je pro církev i lidstvo nepostradatelný. Milujte své povolání a srdečně se z něho radujte. Církev staví na vašem sebeodevzdání, na vašich vytrvalých modlitbách.

Naprostá věrnost Kristu se nedá oddělit od věrnosti církvi

Dnešní doba by ráda učinila lidskou slabost základním principem všeho ostatního – ráda by ji prohlásila za oprávněnou. Kristus nás naproti tomu učí, že člověk má především právo na svoji vlastní velikost – na to, co jeho samotného převyšuje. V tom je jeho zvláštní důstojnost, v níž se zjevuje skvělá síla milosti: naše pravá velikost je dar Ducha Svatého a v Kristu na ni máme „právo“.

Naléhavou potřebou zasvěcených je další vzdělávání, pokračující formace a mobilizace duchovních sil stálou obnovou – aby evangelizace a práce v nejrůznějších oblastech „neběžela naprázdno“ a nedocházelo k předčasnému vyčerpání, ale naopak aby v tom všem bylo plně prožíváno sebezasvěcení Bohu.

Bud'te oázami modlitby a usebrání, osobního dialogu s tím, který je a musí zůstat *PRVNÍM*, nejdůležitějším partnerem vašich hovorů a vašich dnů naplněných prací. Pamatujte, že čas opravdového klanění přináší větší a bohatší plody než jakákoli jiná sebeintenzivnější činnost.

Proste, aby každá zasvěcená duše v radosti a věrně žila svůj vztah ke Kristu a v zasvěcení jemu nacházela své nejvyšší naplnění jako žena v bezvýhradném odevzdání. Vytrvale proste za nová povolání: ať ideál zasvěceného života – tento nesmírný a zcela svobodný Boží dar – mocně přitahuje mnoho mladých lidí, toužících po vyšších a ušlechtlejších cílech.

Láskyplné společenství s Pánem je zprostředkováváno modlitbou, které musíte ve svém životě vyhradit široký prostor a častou příležitost – tím víc, čím naléhavější jsou vaše apoštolské povinnosti. Vaše modlitba musí usilovat o „zkušenost s Kristem“: s tím, kterého následujete a milujete, kterému sloužíte.

Má-li být duchovní zaměření vašeho života zjevné a plodné, musíte se vážně snažit o syntézu akce a kontemplace. Veškerá činnost pro Boží království vás nedispensuje od úsilí o hluboký duchovní život – naopak: vaše činnost musí být ponořena v Bohu. Chcete-li uprostřed své denní práce žít své zasvěcení Bohu, musíte

toužit po setkávání s ním a po lásce k němu právě v té práci. Mezi prací a kontemplací nesmí být protiklad. Buďte kontemplativní v práci. Tak vstoupí do vašeho života důslednost a vaše apoštolská činnost získá hloubku. Hodnota vaší služby nespočívá jen v odborné zdatnosti a dostatku času, který jí můžete věnovat, ale především v zážitku lidí, že skrze vás působí Někdo Jiný. V té míře, v jaké prožíváte své naprosté odevzdání Pánu, sdílejte jim něco z něj – a po něm jejich srdce vposledku touží.

Nezapomínejte, že Boží láska prochází skrze vás a přesahuje vás – neboť Bůh si z vašeho srdce, vašich rukou a z celého vašeho života činí nástroj svého přibližování ke všem. Kéž se místa vašich modliteb stanou ohnisky a epicentry vašeho každodenního poslání! Služba druhým není vždy snadná. Aby se člověk uprostřed napětí a dvojznačnosti života řídil Duchem Božím, musí nepřetržitě studovat Boží slovo, prohlubovat své náboženské i všeobecné vzdělání a setrvávat ve společenství s biskupy a papežem. Cítění s církví se rozšiřuje účinným zapojením do místní i univerzální církve.

Evangelium je život. Nesete je v srdci zasvěceném Kristu: život a lásku, která je životem samotného Boha – a vtěluje se do služby bližním, do všech projevů milosrdenství. Buďte přítomněním Kristovy lásky, buďte tvářící církví, z níž vyzařuje dobrota, pomoc, útěcha, osvobození, naděje. Není-li práce nesena vírou, hrozí jí zmaterializování a přijetí pouze lidských komponent. Ten, komu sloužíte, by měl ve vás potkávat Ježíše.

Otevírá se vám nezměrné pole misijní činnosti: „Běda mi, kdybych nehlásal evangelium!“ Být apoštolem pravdy a milosti je veliká čest i otřesná zodpovědnost. Vyžaduje to odvahu a důvěru v Boží pomoc s vědomím vlastní bezmoci. Jsme jen nástroje – musíme být nástroje přesvědčené, přesvědčivé a věrohodné.

Uvědomělá víra činí křesťana misionářem. Nemůže být lhostejný ke spáse druhých lidí. Věřit v Krista znamená věřit v jeho životní program pro nás. Milovat Krista znamená milovat ty, které on miluje – a milovat je tak, jako on.

Váš život bude evangelizací, budete-li zřetelně žít své zasvěcení Bohu v osobním vztahu ke Kristu, v následování Krista, jeho díla, jeho poslání: když chudí pocítí solidaritu člověka, který se dává, osamělí a opuštění zakusí něčí blízkost, když lidé objeví naslouchající srdce. Krátce: když všichni ve vás uvidí osobní znamení Kristovy přítomnosti a lásky.

A vy, kdo jste ve službě zestárlí a onemocněli, jste dnes právě tak důležití a významní pro Kristovu církev jako jste byli včera – jako v době svých plných sil. Vaše poslání není již omezeno hranicemi prostoru a času. Vaší řečí je modlitba a utrpení, které statečně vždy znovu přijímáte. Pán stále znovu posílá i vás. Vaše zvláštní služba – modlitba a utrpení – je v církvi nenahraditelná. Ani Pán na konci svého života už nekázal. Vzal pouze na sebe kříž a nesl ho a trpěl – až bylo vše dokonáno.

Mnohé lidské utrpení ještě nenašlo svůj hluboký smysl a apoštolskou působnost, schopnou mocně přispět pokroku evangelizace a růstu mystického těla Kristova. A je to asi nejvyšší forma misijní spolupráce, neboť dosahuje své vrcholné účinnosti právě spojením lidského utrpení s Kristovou obětí na Golgotě, ustavičně obnovovanou na oltářích.

Církev spoléhá na trpící bratry a sestry a počítá s nimi. Na nich záleží, bude-li Ježíšovo jméno hlásáno až do končin země. Evangelium utrpení se nepřetržitě píše a trvale mluví slovy vzácného paradoxu: zdroje božské moci tryskají právě zprostřed lidské slabosti. Kdo má podíl na Kristově utrpení, má podíl i na nekonečném pokladu spásy světa a může se o něj dělit s druhými.

Vy, kdo se věnujete víc kontemplaci než činnosti, přijměte tuto výzvu: žijte radikálně tajemství svého zasvěcení, které je bláznovstvím v očích světa, ale moudrostí v Duchu Svatém. Žijte výlučnou lásku k Pánu a k bližním. Nepokoušejte se o sebeospravedlnění – láska má své oprávnění sama v sobě, je-li opravdová, čistá a nezištná.

V roztěkané a hlučné civilizaci plné slov jsou životně nutná místa mlčení a ticha, umožňující naslouchat Bohu a přijímat jeho podněty... vystoupit z omezenosti vlastního života a vrůstat do nekonečnosti života Kristova.

Krise duchovních povolání není prvořadě zaviněna nedostatkem velkomyslnosti mladé generace, ale tím, není-li možné dostatečně vidět zasvěcený život jako prorocké znamení Boží přítomnosti – což by mělo být jeho nejvýznamnějším aspektem. Věrohodné hledání „jediného potřebného“ by nepochybně přitáhlo nová povolání. Radikalita tohoto hledání a očekávání Pánova příchodu v ustavičném „Maranatha“ je svědectvím vroucí touhy po Bohu, pevného přesvědčení o blízkosti zmrtvýchvstalého Pána a láskyplné přípravy na setkání s Ženicem. To vše se stává „svátostí přicházejícího Božího království“.

Kontemplace vede skrze víru k onomu setkání s Bohem „tváří v tvář“, které umožňuje opravdové sebepoznání, obnovu a obrácení srdce.

Zasvěcený člověk je člověkem důvěry v Boha – takové důvěry, až se lidským očím může jevit jako opovážlivost. Jejím původem je niterné spojení s Bohem... Čistota srdce propůjčuje sílu vnitřní svobodě potřebné k radikalitě nekompromisního života podle evangelia.

Je třeba pečovat o lidský i duchovní růst... K plnění požadavků zasvěceného života je třeba mít průvodce, který zná naše srdce, podpírá nás s moudrostí Ducha Svatého a posiluje s velkomyslností plynoucí ze zdroje všeho otcovství – z Boha, který nás povolal.

Nechme se proniknout spiritualitou inspirovanou evangeliem, vedoucí k prohlubování osobní i liturgické modlitby, k jasnějšímu chápání církve jako společenství víry a lásky, v němž je respektována milost a zodpovědnost svěřená každému jednotlivci... i k porozumění naléhavým potřebám dnešního světa... vaše věrnost a naprostá sebevydanost bude silou k všeobecné obnově křesťanského života.

Krise duchovních povolání nechť ve vás nevzbuzuje zklamání a nebere vám odvahu – budiž naopak vám i celé církvi stálou výzvou k vytrvalé modlitbě za jejich hledání a zrání a k úsilí o jejich lepší chápání, cenění a odvahu k jejich přijetí. K tomu je ovšem potřebná vhodná pastorece povolání, nepostrádající fantazii, kreativitu a dynamiku. Když se Boží lid modlí za duchovní povolání, musí jasně vědět, za co a za koho se modlí. Potřebuje prohloubit uvědomění svého vlastního povolání a poslání jakožto Božího lidu putujícího světem k věčné vlasti. Právě tak musí dobře vědět, kdo je biskup, kněz, jáhen – jaké je jejich přesné a nezastupitelné poslání ve službě Božímu lidu. Musí vědět, kdo jsou a co dělají ostatní – muži a ženy – zasvěcení Boží službě ne svátostným svěcením, ale svými sliby nebo jinými závazky. Takové jasné porozumění ve světle víry vyvolává vděčnost a chválu Pánu za mnohost služeb a darů, které bohatě uděluje církvi. V té souvislosti by si každý člen církve měl uvědomit a promeditovat svoji vlastní zodpovědnost, odhalit své vlastní osobní povolání a ochotně, velkomyslně postavit dary přijaté od Ducha Svatého do služeb církve.

Je povinností biskupů, kněží a ostatních členů diecézní rodiny, aby na zasvěcené osoby pohlíželi jako na živoucí součást místní církve, za kterou má biskup zvláštní zodpovědnost. Kněží je mají zvláště doprovázet ve svátosti smíření a duchovním vedení, pomáhat jim a pečovat o ně jako o zjevné znamení vitality místní církve. A všichni mají vyprošovat, podporovat a pěstovat povolání k zasvěcenému životu.

V podstatě je noviciátem a seminářem křesťanská rodina – v ní se rodí a roste povolání. To znamená, že rodiče musí trvale pěstovat a prohlubovat svůj křesťanský život. Pak jsou schopni vytvářet domov, který je opravdovým obrazem církve. Příznivé podmínky pro vznik duchovního povolání jsou v rodinách, kde existuje respekt a dobrý vztah ke kněžím a řeholníkům a skutečný zájem o život místní i světové církve. Předpokladem pro povolání je péče o mravní život a výchova ke službě, k nezištnému sebeodevzdání, k solidaritě s potřebnými. A tomu zase musí předcházet atmosféra víry a modlitby a samozřejmost komunikace s Kristem, v níž mladí lidé od dětství žijí. Také věřící učitelé a různá křesťanská společenství mají v rukou možnost ukazovat mladým lidem nejen smysl lidského a křesťanského života, ale také hodnotu duchovních povolání. Ona jsou neocenitelným Božím darem modlícímu se společenství. Zdrojem, ústředním a vrcholným bodem a živoucím ohniskem těchto modliteb musí být Eucharistie. Povolání potřebuje výslovnou a osobní výzvu – ne pouze všeobecné ponaučení. Od zachování příkázání přes touhu „po něčem víc“ zve Kristus výslovně k následování. Jeho pozvání, adresované i dnešním lidem, musí být zviditelňováno. On nepřestává volat – a očekává, že se budeme snažit činit jeho volání slyšitelným.

Vy, kdo jste povolání, vychovávejte svým životem, příkladem i slovy, svou věrností a kvalitou své angažovanosti všechny, a zvláště mladé lidi k tomu, aby nacházeli radost ve službě církvi. Je to věc vaší cti, akt vaší věrnosti vlastnímu

povolání, zkouška solidnosti vaší existence. Povzbuzují a prosím vás, abyste získávali druhé pro své ideály.

Nejdůležitější není „nábor“ v církevním tisku, ale modlitba za nová povolání. Ježíš řekl: „Proste Pána žní!“ Naši první odpovědi na nedostatek povolání musí být modlitba, aby Duch Svatý mluvil k srdcím mladých lidí. Aby vnukal kazatelům a vychovatelům správná slova o kněžském a zasvěceném životě, adresovaná věřícím – a v těch aby vzbudil nový vztah k těmto ideálům. Aby se mladí lidé, kteří zaslechnou Boží pozvání k užšímu následování Krista, nedali odvrátit věcmi tohoto světa, ale aby otevřeli svá srdce Božímu hlasu a dokázali se nerozděleným srdcem odevzdat na celý život Kristu, církvi a bližním. Aby věřili v sílu milosti, která jim bude dána, a objevili krásu a vznešenost takového povolání. A konečně aby všichni, kdo již na tuto cestu nastoupili, byli příkladem a povzbuzením pro další povolané. To vše vyžaduje velkou důvěru v toho, který přemohl svět. Jeho pozvání je největším bohatstvím našeho života.

Boží lid má právo mezi ostatními slovy evangelia slyšet z úst svých pastýřů i slova o životě podle evangelijních rad, o povolání k těsnému následování Krista. Tato zvěst by však nebyla pozitivně přijímána, kdyby si zasvěcení lidé nebyli vědomi nezastupitelné úlohy příkladu svého života a neplnili ji.

Věřte ve svoje povolání! Věřte, že vás Kristus povolal proto, že vás miluje! Věřte ve chvílích temnoty a bolesti, že vás jen tím víc miluje... Věřte ve svoje poslání v církvi! Nechť vaše víra září před světem jako lampa ve tmě – jako vůdčí hvězda, která zkažené společnosti bude ukazovat cestu ke správnému oceňování podstatných hodnot. Duchovní radost vašeho osobního života a vaše svědectví opravdové křesťanské lásky budiž zdrojem inspirace a naděje. Sekularizovaná společnost potřebuje živoucí svědky jako jste vy.

V naší době úzkosti před jakýmkoli závazkem, kdy tak mnozí „žijí na zkoušku“, je na vás ukázat, že je možné se odvážit celoživotního rozhodnutí pro Boha – a ještě víc: že vám toto rozhodnutí přináší svobodu a radost, když je každodenně obnovujete. Nebojte se dát lidem poznat, kdo jste. Radujte se ze svého povolání. Vyzařuje-li z vás – i vzdor vaší únavě – tato radost a naděje, vydáváte-li se skutečně bližním a vedete je k modlitbě, která prostupuje váš vlastní život, kdo by mohl pochybovat o vašem povolání? Jeho sémě čeká i v srdcích mnoha mladých lidí na příležitost ke vzklíčení.

Žijte nadějí. Mějte oči upřeny na Krista a kráčejte pevnými kroky v jeho stopách – s radostí a pokojem.

Aby člověk mohl evangelizovat, musí mít mladistvé srdce!

Mládež je zklamaná konzumní společností, plnou přebytku a přesycenosti. Pro některé mladé lidi může právě toto zklamání být cestou k radikální angažovanosti v následování Krista.

Každému z vás mladých říkám: Nestahuj se do svých slabostí a pochybností, vykroč ke Kristu s důvěrou, kterou do něho vkládáš, se silou jeho Ducha, abys s ním a se svými bratry budoval nový svět.

Bůh i dnes dává povolání a mladým lidem nechybí velkomyslnost – je jen třeba ta povolání probouzet, klást nároky a cestu svatosti ukazovat přitažlivým způsobem. Koho Ježíš Kristus zve k následování, od toho mnoho vyžaduje, toho volá k vrcholu. Mějte odvahu volit strmou cestu, ne tu pohodlnou. Rozšiřte srdce, otevřte je Kristu a jeho požadavkům. Když nás Kristus vykoupil svou smrtí na dřevě kříže, nemůžeme na to odpovídat polovičatým životem. Je třeba úsilí, obětí, houževnatost – tíhu každodenního kříže musíme pocítit na svých ramenou. Sebeodevzdání znamená odříkání, sebezapření a přijetí Otcova vykupitelského plánu. Znamená nasazení vlastního života až k jeho ztrátě pro Krista, je-li třeba. To jsou vposledku hranice, k nimž každého z nás Kristus vede: „Kdo chce svůj život zachránit, ztratí jej, kdo jej však ztratí pro mne, zachrání jej.“ (Lk 9, 24)

Jako po svém zmrtvýchvstání na břehu jezera, tak stojí i dnes Kristus na břehu našeho života. Oheň už zapálil. Mnozí ho však ještě nepoznali. Jsou zde a snad tuší novou, svět proměňující sílu onoho muže na břehu, ale vzpírají se. Zařídili si život jinak, uhýbají před Ježíšovým zkoumavým pohledem. Někteří už vědí něco víc o Pánu a jeho tajuplném ohni, ale neskočí přes okraj loďky. Jsou nerozhodní, protože nedůvěřují sobě, církvi, Pánu zjevujícím se na břehu. Plují křížem krážem po moři svého života a Pána nechávají na břehu samotného... Sdílím vaši starost o běh výrobních pásů a oheň oceláren – sdílejte vy moji starost o oheň víry – aby nezhasl a místo žaru nezbyl popel.

Chápu kritiku církve – ale uvědomte si, že vy sami jste církev. Zlepšení se nedocílí odtažitou negativní kritikou, ale spoluprací na očisťování a posvěcování církve. Nestavte se mimo, vně – nemluvte k církvi nebo o církvi – lhotejně nebo dokonce nepřátelsky – zúčastněte se z přesvědčení její činnosti, pomáhejte nést její starosti a břemena, mějte trpělivost. Nebuďte k ní lhotejní. Poznávejte v ní Krista. Ona jej zpřítomňuje, zprostředkuje vám ho v jeho slově, ve svátostech, v Eucharistii. Je místem setkávání s ním, přebývajícím mezi námi, a místem darování jeho Ducha, jeho milosti a odpuštění. Pomáhá vám, abyste se cítili členy rodiny, která současně žije na této zemi a již ve slávě. Během svého pozemského putování je církev jistě vydána slabosti a hříchům svých synů a dcer. Avšak: čím jste vy sami přispěli k tomu, aby Kristovo světlo jasněji zazářilo na tváři jeho církve? Přijměte plnou zodpovědnost za život a poslání církve. Staňte se tou novou přítomností, kterou si sami přejete. Buďte svatí skrze svatost církve – aby ona byla svatá skrze vaše

obrácení a vaše svědectví. Buďte kritičtí, ale s tou láskou a zodpovědností, jaká je vlastní dětem, které skutečně milují svou matku.

Neočekávejte, že církev bude pouze zrcadlit váš obraz. Jako pokřtění jste údy Kristova těla, které má lidské společnosti ukazovat zářící Kristovu tvář. A to může jen celé tělo – i s vámi. Vy mladí právem očekáváte tolerantnost od starších. Totéž ale musíte prokazovat vy jim. Všichni jsme povoláni k díkůčinění, ke sjednocování s Kristovou eucharistickou obětí, k hlásání pravdy a zasévání lásky.

Podílejte se na životě těla, jakkoli je nedokonalé, a zaslechnete-li volání k životu ve službě Bohu a bližním, nezdráhejte se odpovědět. Skrze vás ať je církev mladá a svatá. Svatí zachraňují církev před prostředností, obnovují ji, vedou ji k tomu, čím má být.

Rozjímejte a následujte Mariin život, její stále obnovované „Ano“, její naprostou vydanost, nerozdělenost srdce, spolupráci na vykupitelském díle Krista. „Jsem služebnice Pána...“ Služebnice je pojem velkomyslnosti bez hranic, výraz vroucí lásky k Boží vůli, uvědomělá zodpovědnost zralé osobnosti. Buďte v každém okamžiku nositelkami Krista jako Maria. Evangelizovat můžete jen tehdy, nesete-li jej v srdci a zjevujete-li jej svým životem. Reagujete-li na všechno s láskou. Je-li váš život chvalo zpěvem na jeho milosrdenství darované chudým. Je-li postojem Mariiným, v němž vytrvala i na Kalvárii. To je vaše teologie kříže.

V nečetných chvílích triumfů svého Syna byla Maria v pozadí, zatímco u kříže mu stála nablízku. Tak i vy stůjte s pozornou láskou při svých bližních – bez pomýšlení na lidskou odměnu, ustupující do pozadí, aby vyniklo vnitřní poselství nezištné lásky. Nestarejte se o pomíjivé pozemské uspokojení, ale o lidské utrpení v postoji duchovního mateřství vůči všem, které vám Pán světil – ano, vůči celému lidstvu, které potřebuje váš příklad a vaše svědectví. Vy jste dnešní Ježíšovi přátelé a důvěrníci, dělníci jeho žně. Jste nadějeplná budoucnost církve.

Maria – první Bohu zasvěcená žena a matka všech zasvěcených žen – je živým příkladem, který máte napodobovat. Hleďte skrze ni duchovní vitalitu. Ona je „naše milá Paní důvěry“. Zve nás, abychom na celé dějiny pohlíželi jako na dobrodružství lásky, v níž Bůh dodržuje své sliby a vítězí svou věrností. V těchto dějinách k nám Bůh přichází s prosbou, abychom se jako Maria s ním spojili a spolupracovali s ním na uskutečňování jeho plánu spásy z generace na generaci. K tomu je třeba, abychom mu – jako Maria – odpověděli neodvolatelným „Fiat“.

Panna věrná vás dnes zve, abyste vnímali velké věci, které vám učinil Mocný (*Lk 1,49*) – milost darovanou jednomu každému přiměřeně jeho povolání a charismatu, rozvíjející se jako poupě a spojující vás v bratrské a sesterské společenství.

Barbara Albrecht OV (1926-2012)

Výběr citací z různých promluv, listů a dokumentů Jana Pavla II., Schönstatt 1988

*Z knihy citací Barbary Albrechtové užší výběr provedla
a z němčiny přeložila Zdenka Munzarová*

TRAKTÁT „O ODLOUČENOSTI“

Mistr Eckhart

Pročetl jsem mnoho spisů jak pohanských mistrů, tak i proroků Starého a Nového zákona, a se vši vážností a pílí jsem zkoumal, která je ta nejlepší a nejvyšší ctnost, skrze níž by se člověk nejvíce a nejtěsněji spojil s Bohem a mohl se milostí stát tím, čím je Bůh z přirozenosti, a aby se stal co nejpodobnější obrazu, jímž byl v Bohu ještě před stvořením světa, kdy mezi ním a Bohem nebylo žádného rozdílu. A když všechna tato díla důkladně probírám, pokud to můj rozum může posoudit, pak nenalézám nic jiného než vše přesahující čirou *odloučenost*,⁷ neboť každá ctnost se ještě nějak ohlíží po stvoření, zatímco odloučenost je všech stvoření prosta. Proto řekl náš Pán Martě: „Jednoho je třeba“ (*Lk 10, 42*), to znamená: kdo chce být nezkalený a čistý, musí mít jedno, totiž odloučenost.

Učitelé chválí lásku nade vše, jako sv. Pavel, který říká: „Ať konám cokoli, nemám-li lásku, nic nejsem“ (*srv. 1 Kor 13, 1n*). Já však stavím odloučenost nad všechnu lásku. Za prvé proto, že nejlepší na lásce je to, že mne nutí, abych Boha miloval, zatímco odloučenost nutí Boha, aby on miloval mne. Je přece mnohem ušlechtlejší, když k sobě Boha nutím, než abych se mu vnucoval. Bůh se totiž může těsněji přimknout ke mně a lépe se spojit se mnou, nežli já bych se mohl spojit s ním. Že pak odloučenost nutí Boha ke mně, dokazují tím, že každá věc spočívá ráda na místě, které je jí přirozené a vlastní.⁸ A místo přirozené a vlastní Bohu je jednota a

⁷ *lúteriu abegescheidenheit*. Tento německý výraz Mistra Eckharta je ekvivalenten lat. pojmu *separatio* popř. také *abstractio* a neznamená pouze odloučenost a oddělenost ve smyslu ctnosti, ale je užíván zejména jako výraz duchovní resp. ontologický ve smyslu *lúterkeit, gelâzenheit*, tj. oproštěnost, zbavenost, odpoutanost, „sebezanechání“, jako základní kvality disponující duši pro spojení s Bohem. Srv. Eckhart, DW III, káz. 53, 528, 5n.: *Swenne ich predige, sô pflige ich ze sprechenne von abegescheidenheit und daz der mensche ledic werde sîn selbes und aller dinge*. – Když mám kázat, mluvím vždycky o odloučenosti, o tom, že se člověk musí zbavit sám sebe a všech věcí. Srov. dále: *In Ioh. n. 318, LW III, 265, 12-266, 7: Intellectus autem abstrahit ab hic et nunc, et secundum genus suum nulli nihil habet commune: impermixtus est, separatus est [...]. Esto talis: humilis, scilicet subjectus deo, separatus a tempore et continuo, impermixtus, nulli nihil habens commune: venis ad deum, et deus ad te*. – Intelkt však *odhlíží* od "tady a teď" a jako takový nemá s ničím nic společného: je nesmíšený, je *oddělený* [...]. Takový máš tedy být: pokorný, to jest podrobený Bohu, *oproštěný* od času a sledu [věcí], nesmíšený a nemající s ničím nic společného: pak přijdeš k Bohu a Bůh k tobě. – s pojmem odloučenost bytnosti se setkáváme již v Aristotelově teologii in: *Metafysika*, XII, 5, 1073 a 5 (*Bůh a jeho podstata*) a XI, 2, 1060 a-b (*O odloučené podstatě*); viz pozn. 25.

⁸ Nauka o *sedes naturalis* pochází od stoiků a zejm. Aristotela; in: *Fyzika* IV, 5 (212b 30-35): [...] každá jednotlivá věc se pohybuje k svému vlastnímu místu, neboť co se bez nucení

čirost; ty však vycházejí z odloučenosti.⁹ Proto se musí Bůh nevyhnutelně sám dát odloučenému srdci.¹⁰ Za druhé vyzdvihují odloučenost nad lásku, protože láska mě nutí, abych všechno snášel pro Boha, kdežto odloučenost mě vede k tomu, abych nebyl otevřený pro nic jiného než pro Boha. Je přece mnohem ušlechtilější být otevřený pouze pro Boha než pro něho všechno snášet. Neboť při utrpení má člověk ještě určitý zřetel na to stvoření, které mu působí bolest, kdežto odloučenost je zcela oproštěna od každého stvoření. Že však odloučenost nepřijímá nic kromě Boha, dokazují následovně: Co má být přijato, musí být přijato někam. Avšak odloučenost je tak blízko *ničemu*,¹¹ že žádná věc není tak jemná, aby se mohla v odloučenosti udržet – kromě samotného Boha. Jen on je tak jednoduchý a tak subtilní, že může přebývat v odloučeném srdci. Proto odloučenost nemůže přijímat nic jiného než Boha.

následuje a dotýká, je příbuzné, a je-li přirozeně srostlé v jedno, je bez vzájemného působení, dotýká-li se však navzájem, podléhá vzájemnému působení a navzájem na sebe působí. *A tedy každá jednotlivá věc trvá od přirozenosti na svém vlastním místě* ne bezdůvodně, neboť i tato určitá část je v témž poměru k celému místu, v jakém je oddělená část k celku [...]; tamtéž (21 I a 4-5): [...] *každé těleso se přirozeně pohybuje a trvá ve svém vlastním místě* [...]. Rezek, Praha 1996, str. 104-5 a 99.

⁹ k čistému srdci jako vlastnímu místu Boha srov. DW I, káz. 5a, 80, 8n.: Bůh nemá žádné vlastní místo než čisté srdce a čistou duši . . . Co je čisté srdce? To je čisté, co je odělené a odloučené od všech stvořených věcí.

¹⁰ Proč Bůh nutně „musí“ dát sám sebe oproštěnému srdci, plyne z absolutní Boží jednoty a dobrosti, tzn. z bytostné potřeby sebesdílení *ad extra*. Jeho naprostá jednota jej „nutí“ k tomu, aby se sám vlil do „vyprázdněného“, odloučeného srdce a „zaplnil“ je. Takto „musí“ zachovávat a udržovat svou jednotu. Srov. Eckhart, DW I, káz. 14, 237, 1-4: Kdyby byl člověk vskutku pokorný, musel by Bůh celé své božství buď ztratit a úplně se ho vzdát, anebo by se musel vylít a vlít se zcela do člověka; DW I, káz. 15, 246, 16-20: Bůh a pokorný člověk jsou zcela jedno a nikoli dva; neboť co Bůh působí, to působí také on, a co Bůh chce, chce také on, a co je Bůh, je také on: jeden život a jedno bytí. Ano, při samém Bohu pravím: kdyby byl takový člověk v pekle, musel by za ním Bůh až do pekla, a to peklo muselo by pro něho být nebeským královstvím. Bůh to totiž musí učinit z nutnosti; byl by k tomu nucen, takže to musí učinit.

¹¹ Odloučenost nepřijímá nic z toho, co má nějaké určení a identitu já. Jako negace veškerého určení je tedy odloučenost *nic*, tak jako Bůh jako negace veškerého určení je *nic*. v tomto *nic*, kterým je odloučenost, mizí každá stvořená jinakost, to jest veškerá diference, která charakterizuje stvořené věci. „Něco“ může být přijímáno jen do „něčeho“ (tzn. „podmíněné a určené“ je přijímáno jiným „podmíněným a určeným“), avšak pouze *nic* může být přijato *Ničím*. Znamená to tedy, že odloučený/oproštěný duch (srdce, mysl) se má stát *ničím* co do vlastní podmíněnosti a určenosti a má být holou, čirou otevřeností vůči Božímu působení. Srov. sv. Jan od Kříže, *Výstup na horu Karmel* a titulní vyobrazení *Cesty ničeho na horu Nic*.

Také pokoru chválí mistři¹² nad mnohé jiné ctnosti. Já však kladu odloučenost nad všechnu pokoru; a sice proto, že pokora může být bez odloučenosti, ale nikoli dokonalá odloučenost bez dokonalé pokory. Neboť směřuje-li tato ke zničení vlastního já, dotýká se odloučenost *nicoty* tak těsně, že mezi dokonalou odloučeností a *ničím* už nemůže nic být. Proto nemůže být dokonalá odloučenost bez pokory. Dvě ctnosti jsou však vždy lepší než jenom jedna. Druhý důvod, proč stavím odloučenost nad pokoru, je ten, že dokonalá pokora se sklání před všemi tvory, a při tom sklánění vychází člověk ze sebe ke stvořením, kdežto odloučenost zůstává sama v sobě. Žádné vycházení však nemůže být nikdy tak ušlechtilé, aby zůstávání v sobě nebylo ještě ušlechtilější. Proto říká prorok David: „Veškerá sláva královské dcery pochází zevnitř“ (*Žl 45, 14*). Dokonalá odloučenost se nepřiklání k žádnému stvoření; není ani pod tvory ani nad nimi. Nechce být ani dole ani nahoře, chce být sama ze sebe, nikomu k lásce ani k soužení, a nechce ani rovnost ani nerovnost s nějakým tvorem, ani to ani ono: nechce nic jiného než pouze *být*.¹³ Že by však chtěla být tím či oním,¹⁴ to nechce; neboť kdo chce být tím či oním, ten chce být něčím, kdežto odloučenost nechce být ničím. Proto zůstává nedotčena všemi věcmi.

¹² Těmito mistry má Eckhart zpravidla na mysli Bernarda z Clairvaux a Augustina, na něž se také nejčastěji odvolává i ve svých latinských dílech. Při výkladu svého pojmu odloučenosti jako nepohnuté niternosti a oproštěnosti, která má stavět na pokoře směřující k zničení já, se Eckhart odráží od široké tradice Otců a učitelů duchovního života.

¹³ Odloučenost spočívá na ničem, na prázdnotě, která jediná je schopna přijmout plnost bytí, která je Bohem samým.

¹⁴ *diz oder daz*. Nejedná se tu pouze o „to či ono“ ve smyslu jednotlivé věci, nýbrž jde o vyjádření ontologické, jehož latinským ekvivalentem je v Eckhartových lat. spisech *esse hoc vel [et, aut] hoc, esse huius et huius, esse rerum, esse secundum, esse formale, esse formaliter inhaerens*. Těmito výrazy (viz *In Gen. I, LW I, 178, 12; 167, 1; 240, 2*) označuje Eckhart bytí, které dává stvořeným věcem jejich vlastní, konkrétní podobu. Eckhartova ontologie mluví o dvojím bytí, *duplex esse*, ve věcech: výše zmíněné *esse hoc et hoc* a *esse absolute (esse primum, esse simpliciter, esse virtuale)*, které vyjadřuje absolutní božské bytí propůjčující prvotní bytí, a které je rovněž přítomno ve věcech. Proto učí, že toto holé bytí každé jsoucí věci je – i když jen analogicky – Bůh sám. Např. bytí kamene je božské, nikoli však jeho bytí *in forma propria*. Eckhartovo „*esse est deus*“ je tedy třeba chápat jako *esse absolutum* a nikoli ve smyslu akcidentálního bytí. Velmi pěkně je Eckhartova nauka o *duplex esse* vyjádřena v jeho *Expositio libri Genesis: Nota quod omnis creatura duplex habet esse. Unum in causis suis originalibus, saltem in verbo dei; et hoc est esse firmum et stabile. Propter quod scientia corruptibilium est incorruptibilis, firma et stabilis; scitur enim res in suis causis. Aliud est esse rerum extra in rerum natura, quod habent res in forma propria. Primum est esse virtuale, secundum est esse formale, quod plerumque infirmum et variabile*. – Každé stvoření má dvojí bytí. To jedno ve své původní příčině, totiž ve Slově Božím, a to je pevné a trvalé bytí . . . To druhé je bytí věci ve vnější skutečnosti, které věci mají ve své vlastní formě . . . (*In Gen. I n. 77, LW I, 238, 2-7*).

Nyní by mohl někdo namítnout: v naší Paní byly přece svrchovaně zastoupeny všechny ctnosti, tedy i dokonalá odloučenost. Je-li však odloučenost vyšší než pokora, proč se tedy naše Paní chlubila svou pokorou a nikoli svou odloučeností, když řekla: „Shlédl na pokoru své služebnice“ (*Lk 1, 48*) – proč tedy neřekla: „Shlédl na odloučenost své služebnice“? Na to odpovídám následovně a říkám, že v Bohu je odloučenost i pokora, pokud u Boha můžeme mluvit o ctnostech. Měl bys tedy vědět, že jeho láskyplná pokora ho přiměla k tomu, aby se sklonil k lidské přirozenosti, a že jeho odloučenost prodlévala v sobě samé, i když se stal člověkem, jakož i tehdy, když tvořil nebesa a zemi, jak ti ještě později vysvětlím. A poněvadž náš Pán, když se měl stát člověkem, nepohnutě setrval ve své odloučenosti, naše Paní dobře věděla, že od ní žádá totéž a že přitom hledí na její pokoru a nikoli na její odloučenost. Proto zůstala ve své nepohnuté odloučenosti a chlubila se svou pokorou a ne odloučeností. A kdyby se o ní zmínila jen jediným slovem a kdyby například řekla: „Shlédl na mou odloučenost“, pak by tím byla zakalena a už by nebyla úplná ani dokonalá, protože tím by vyšla ze sebe. Žádné vycházení totiž nebývá tak malé, aby odloučenost nezůstala bez poskvrny. A tu vidíš ten důvod, proč se naše Paní chlubila svou pokorou, a ne svou odloučeností. Proto říká prorok: „Audiam quid loquatur in me dominus deus“ (*Žl 85, 9*), to znamená: „Chci mlčet a naslouchat, co můj Pán a můj Bůh ve mně mluví“ – jakoby chtěl říci: „Chce-li Bůh ke mně mluvit, ať vejde do mě, já nevýjdu.“

Odloučenost vyzdvihují rovněž nad každé milosrdenství, neboť milosrdenství není nic jiného než to, že člověk vychází ze sebe k nedostatkům svých bližních a jeho srdce tím bývá zarmouceno. Toho je odloučenost prosta a zůstává sama v sobě a nedá se ničím zarmoutit. Neboť pokud člověka může něco zarmoutit, nestojí si moc dobře. Zkrátka, ať se podívám na kteroukoli ctnost, nenacházím žádnou natolik dokonalou a k Bohu se přímkykající jako právě odloučenost.

Jeden mistr jménem Avicenna říká: Vznešenost odloučeného ducha je tak velká, že cokoli vidí, je pravdivé, vše, oč žádá, dostane, a vše co poručí, musí být uposlechnuto.¹⁵ A měl bys vskutku vědět: Stojí-li svobodný duch v pravé odloučenosti, pak nutí Boha k svému bytí; a kdyby mohl být bez tvaru a bez všech případků,¹⁶ přijal by vlastní Boží bytí na sebe. To však Bůh nemůže dávat nikomu než sám sobě; proto nemůže s odloučeným duchem činit nic víc než mu dát sám sebe. A člověk, který takto stojí ve svrchované odloučenosti, je tak vytržen do věčnosti, že s ním žádná pomíjivá věc už nemůže pohnout, aby pocíťoval něco tělesného; a je jako mrtvý pro tento svět, protože nic pozemského mu již není po chuti. To měl na mysli sv. Pavel, když řekl: „Žiji, a přece nežiji, žije ve mně Kristus“ (*Gal 2, 20*).

¹⁵ Avicenna, *De anima* IV c. 4 (*anima nobilis*).

¹⁶ *zuovelle*, akcidenty – jeden ze základních pojmů aristotelské a scholastické filosofie. Na rozdíl od substance charakterizuje akcident nahodilou, nepodstatnou, dočasnou, zaměnitelnou a postradatelnou vlastnost nějaké věci.

Nyní se můžeš zeptat, co je odloučenost, že má v sobě takovou vznešenost. O tom bys měl vědět, že pravá odloučenost není nic jiného než neochvějná stálost ducha ve všem, co se přihodí – v milém i nemilém, ve cti či hanbě a potupě – jako olověná hora nehnutě stojící ve slabém větru. Tato nepohnutá odloučenost činí člověka nejvíce podobným Bohu. Neboť to, že Bůh je Bohem, tkví v jeho nepohnuté odloučenosti; z ní má svou čírost a svou nesloženou jednoduchost a svou nezměnitelnost. A proto, má-li se člověk stát rovným Bohu, pokud nějaké stvoření může mít rovnost s Bohem, pak se to musí stát pomocí odloučenosti. Ta vtahuje člověka do čírosti a z čírosti do nesložené jednoduchosti a z té zase do neproměnnosti, a tyto pak nastolují rovnost mezi Bohem a člověkem; tato rovnost však musí povstat z milosti, neboť ona odvádí člověka od všech časných věcí a očišťuje ho od všeho pomíjivého. A věz: Být prázdný od všeho stvořeného znamená být plný Boha a být plný všeho stvoření znamená být prázdný Boha.

Měl bys tedy vědět, že v této neochvějné odloučenosti stál Bůh od věčnosti a stojí dosud, a věz, že když stvořil nebe a zemi, dotklo se to jeho nepohnuté odloučenosti tak málo, jako by nikdy nic nestvořil. A tvrdím ještě víc: Všechny modlitby a dobré skutky, které člověk vykoná v časnosti, dotknou se Boží odloučenosti tak málo, jako by se nikdy v čase neudály, a Bůh pro ně nebude k člověku milostivější ani shovívavější, ale zůstane tak, jako kdyby člověk modlitbu či dobrý skutek nikdy nevykonal. A říkám dále: Když se Syn v božství měl stát člověkem, a stal se jím a pak trpěl muka, dotklo se to tak málo nepohnuté Boží odloučenosti, jakoby se člověkem nikdy nestal.

Nyní možná namítneš: „Pokud dobře slyším, pak každá modlitba a všechny dobré skutky přicházejí vniveč, poněvadž Bůh se jich neujme a ani jím nemohou pohnout. A přece se říká, že Bůh chce být o všechno prošen.“ Nyní dávej dobrý pozor, abys mi, pokud můžeš, správně porozuměl: Bůh svým prvním věčným pohledem – pokud tu můžeme o nějakém prvním pohledu mluvit – nazřel všecky věci, jak se mají stát, a viděl týmž pohledem, kdy a jak stvoří svět a kdy se Syn stane člověkem a kdy má trpět. Spatřil i tu nejmenší modlitbu a dobrý skutek, který kdo vykoná, a nazřel také, kterou modlitbu a kterou pokornou zbožnost vyslyší; viděl, že zítra ho budeš úpěnlivě volat a prosit; a toto volání a modlitbu nevyslyší teprve zítra, neboť je vyslyšel již ve své věčnosti, dříve, nežli ses narodil. Není-li však tvá modlitba usilovná a opravdová, neodepře ti Bůh vyslyšení teprve teď, nýbrž to učinil již ve své věčnosti.¹⁷

A takto Bůh svým prvním věčným pohledem nazřel všechno a nekoná nic z nového [podnětu], neboť vše již učinil na samém počátku. A tak Bůh stojí odevždy

¹⁷ Eckhart vychází z absolutní přítomnosti jak stvoření, tak i vtělení. Oboje nelze chápat jako historickou událost, nýbrž jako bezčasé sebesdílení Boží. Stvoření i vtělení se v něm uskutečňuje jako časuprostý, avšak kontinuální proces (*creatio continua* a *incarnatio continua*). Srov. A. M. Haas, *Meister Eckharts Auffassung von Zeit und Ewigkeit*; in: *Geistliches Mittelalter*, Freiburg 1984, s. 339-369; N. Largier, *Meister Eckhart, Werke II*, op. cit., s. 810-812.

ve své nepohnuté odloučenosti, a přece proto nejsou modlitby a dobré skutky lidí ztraceny, ale kdo dobře činí, bude i dobře odměněn, a kdo činí zlé, bude posléze také odměněn. Tuto myšlenku vyjádřil také sv. Augustin v páté knize *O Trojici* v poslední kapitole, kde říká: „Bůh chraň, aby někdo říkal, že Bůh miluje časným způsobem, poněvadž u něho není nic minulé a také nic budoucí. On miloval všechny svaté ještě před stvořením světa, tak jak je již napřed viděl. A když nastane chvíle, že projeví v čase, co viděl už ve věčnosti, tak se lidé domnívají, že Bůh k nim pojal nějakou novou lásku. Takže když se na nás hněvá nebo nám prokazuje něco dobrého, tehdy se měníme my, kdežto on zůstává beze změny, tak jako sluneční světlo působí bolest nemocným očím a zdravým prospívá, samo však změnám nepodléhá.“¹⁸ Též myšlenky se Augustin dotýká také ve dvanácté knize *O Trojici*, ve čtvrté kapitole, kde říká: „Nam deus non ad tempus videt, nec aliquid fit novi in eius visione“ – „Bůh se nedívá časným způsobem a ani v něm nepovstává žádné nové vidění.“¹⁹ v tomto smyslu hovoří též Isidor v knize *O nejvyšším dobru*, kde čteme: „Mnozí lidé se ptají, co Bůh činil, než stvořil nebe a zemi, nebo odkud se v něm vzala nová vůle stvořit svět?“, a takto odpovídá: „Žádná nová vůle v Bohu nikdy nepovstala, ale i když stvoření nebylo vždy, jako je teď, přesto bylo od věčnosti v Bohu a jeho rozumu.“²⁰ Bůh nestvořil nebe a zemi, tak jako když my v běhu času říkáme: „Ať se stane to nebo tamto!“, neboť všechna stvoření jsou již vyslovena ve věčném Slově. K tomu můžeme ještě připojit slova, která řekl náš Pán Mojžíšovi, když se ho Mojžíš otázal: „Pane, když se mě farao zeptá, kdo jsi, jak mu mám odpovědět?“, a Hospodin řekl: „Pověz toto: Ten, který jest, mne poslal“ (*Ex 3, 13n*). To znamená: Ten, který je neměnný sám v sobě, ten mě poslal.

Nyní by mohl někdo namítnout: Cožpak Kristus také měl nepohnutou odloučenost, když zvolal: „Má duše je zarmoučena až k smrti“ (*Mt 26, 38; Mk 14, 34*), a Maria, když stála pod křížem, víme přece mnoho o jejím nářku, – jak se to všechno může srovnávat s nepohnutou odloučeností? Věz tedy, že v každém člověku – jak říkají mistři – jsou vlastně dva lidé: jeden se nazývá *vnější člověk* – to jest smyslovost. Tomuto člověku slouží pět smyslů, jinak je však činný silou duše. Ten druhý se nazývá *vnitřní člověk* – to jest jeho niternost.²¹ Duchovní člověk, jenž miluje

¹⁸ Augustin, *De trinitate* v c. 16 n. 17 (PL 42, 924).

¹⁹ Augustin, *De trinitate* XII c. 7 n. 10 (PL 42, 1004). Odkaz v textu se mýlí v označení kapitoly.

²⁰ Isidor ze Sevilly, *Sententiae* I c. 8 n. 4 (PL 83, 549). Eckhart poukazuje na incipit knihy: *Summum bonum Deus est*.

²¹ srv. Augustin, *De trinitate* XI c. 1 n. 1 (PL 42, 983, 985): *Nemini dubium est, sicut interiorem hominem intelligentia, sic exteriorem sensu corporis praeditum*. – Nikdo nepochybuje o tom, že vnitřní člověk je obdařen duchem, zatímco vnější je nadán tělesným smyslem. [...] Proto tělesným smyslem nadaný vnější člověk cítí tělesné věci, a tento smysl je, jak známo, paterý: zrak, sluch, čich, chuť a hmat. – Augustin tímto navazuje na dualistické plátónsko-pavlovské rozlišení mezi vnitřním a vnějším člověkem.

Boha, neužívá mohutností duše²² ve vnějším člověku víc, než to patero smyslů nezbytně potřebuje; a nitro samotné se obrací k těmto smyslům jen potud, aby jim bylo vůdcem a správcem a chránilo je, aby nepodléhaly jako zvířata předmětu svých smyslů, jak činí mnozí lidé hovící svým tělesným rozkoším jako nerozumná zvířata. Takoví lidé by se spíš měli nazývat zvířaty než lidmi! A co duši přebývá z mohutností, jež poskytuje pěti smyslům, to duše zcela odevzdává vnitřnímu člověku. A když se člověk obrátí k něčemu vysokému a vznešenému, stáhne duše k sobě všechny síly, které předtím půjčila smyslům, a pak se takový člověk nazývá smyslů zbavený a vytržený; neboť jeho předmětem je určitá rozumová (duchovní) představa nebo něco duchovního bez tvaru.²³ Avšak věz, že Bůh od jednoho každého duchovního člověka očekává, že ho bude milovat *všemi* silami duše. Proto říká: „Miluj Boha z celého srdce!“ (*Mk 12, 30*). Jsou však lidé, kteří naprosto stravují mohutnosti své duše ve vnějším člověku. To jsou ti, kteří všechny své smysly a svůj rozum obracejí k pomíjivým věcem; ti nevědí nic o vnitřním člověku. Ty bys měl ovšem vědět, že vnější člověk se může zabývat různou činností, a přesto zůstává vnitřní člověk zcela volný a touto činností nedotčený. Také v Kristu byl vnitřní a vnější člověk. a právě tak v Marii; a vše, co kdy říkali o vnějších věcech, činili vnějším člověkem, a jejich vnitřní člověk přitom stál v neochvějně odloučenosti. A

Základní důraz na nitro člověka, na jeho vnitřní postoj, na opravdovost a upřímnost položil i sám Ježíš; *srv. Mt 6, 5n*, kde zavrhuje vnějškovitost a mnohomluvnost modlitby. a naopak vyzdvihuje nutnost její intimity a niternosti: „vejdi do své komůrky, zavři dveře a modli se ke svému Otci, který je ve skrytosti“. Podobně i při prokazování dobrých skutků (*Mt 6, 1n*), rozpoznání vnitřní kvality podle vnějších plodů (*Mt 7, 15-20*) nebo ve své kritice vnějškovitého formalismu: "Ano, vy farizeové, vnějšek poháru a talíře očistíte, ale vaše nitro je plné loupeže a špatnosti. Copak ten, který stvořil vnějšek, nestvořil také vnitřek?" (*Lk 11, 39n*), kdy rozlišuje mezi vnitřním a vnějším, ale přednost dává vždy vnitřnímu před vnějším. k pojmu vnitřní a vnější člověk srov. úvod Eckhartova traktátu *O vznešeném člověku* a pozn. 2.

²²Tři vyšší mohutnosti duše: *intellectus, voluntas, memoria* (rozum, vůle a paměť). O vyšších a nižších silách duše a jejich vzájemném poměru viz DW I, káz. 16b, 275, 3n., pozn. 2 (Avicenna, *De anima* IV, 2 a I, 5). Nejvyšší síly duše jsou svou přirozeností a působením nesmíšené s tělem, "stojí v čirosti duše, odděleny od času a prostoru . . . tedy ty síly, které nemají s ničím nic společného, v nichž je člověk utvářen podle Boha a je z Božího rodu . . . Nejvyššími silami se duše dotýká věčnosti, to jest Boha, kdežto nejnižšími silami se dotýká času a tím se obrací ke smyslovým věcem. . ." Podobné myšlenky nalézáme rovněž u Ruysbroecka a Taulera.

²³Tím je míněno od smyslů oproštěné čisté rozumové (duchovní) poznání Boha, které se realizuje buď prostřednictvím nazíraných duchovních obrazů (tzv. obrazivé nazírání), nebo přímým duchovním poznáním bez obrazů. Eckhart zůstává především v návaznosti na Augustina (*De Genesi ad litteram*, c. 26) u tradičního rozlišování nazírání na dva stupně. O vytržení (*De reptu*) viz Tomáš Akv., *Summa theol.* II II q. 175 a *De veritate* q. 13 a. 2.

bylo tomu tak i tehdy, když Kristus řekl: „Má duše je smutná až k smrti“; a jakkoli naše Paní nařikala i jinak mluvila, přece stálo její nitro vždy v nepohnuté odloučenosti. Vezmeme si k tomu následující přírovnání: Dveře jsou opatřeny stěžeji, v nichž se otáčejí. Dveře přírovnávám k vnějšímu, stěžeje zase k vnitřnímu člověku. Když se dveře otvírají a zavírají, pohybují se veřeje dveří sem a tam, ale stěžeje zůstávají nepohnuty na svém místě a nikdy nemění svou polohu. Zrovna tak je tomu i zde, pokud tomu správně rozumíš.

Ted' se však zeptám, co je předmětem čiré odloučenosti? Nato odpovídám takto a říkám, že předmětem ryzí odloučenosti není ani to ani ono.²⁴ Ona totiž stojí na holém *nic*, a řeknu ti, proč tomu tak je: Čirá odloučenost stojí na tom nejvyšším. A kdo stojí na tom nejvyšším, v tom Bůh může působit zcela podle své vůle. Bůh však nemůže ve všech srdcích působit zcela podle své vůle, neboť ačkoli je všemohoucí, přece jen může působit jen natolik, kolik připravenosti nalézá, anebo když ji sám vytvoří. A slova „anebo ji vytvoří“, přidávám kvůli sv. Pavlovi, neboť u něho Bůh neshledal žádnou připravenost, ale sám ho připravil vlitím své milosti. Proto říkám: Bůh působí podle toho, jakou připravenost nalézá. Jinak působí v člověku, a jinak v kameni. K tomu nacházíme určité podobnosti v přírodě: Když roztopíme pec a vložíme do ní těsto z ovsa, z pšenice, z ječmene a ze žita, je tu jen jeden žár, a přece nepůsobí stejně v těstech, ale z jednoho bude chléb jemný, z druhého hrubší a ze třetího ještě hrubší. Příčinou toho ale není žár, nýbrž látka, která je nestejná. Zrovna tak různé působí Bůh v každém srdci; působí podle toho, jakou míru připravenosti a schopnosti přijímat nalézá. Pokud je v srdci to či ono, pak v tom může být něco, co Bohu znemožňuje působit na to nejvyšší. Má-li být tedy srdce připravené přijmout to nejvyšší, musí stát na holém *nic*, a v tom také spočívá ta největší schopnost, jaká může být. Pokud má odloučené srdce stát na tom nejvyšším, musí stát na *ničem*, neboť v tom právě spočívá nejvyšší schopnost přijímat. K tomu si vezmeme jedno podobství z přírody: Chci-li psát na voskovou tabulku, nemůže na ní být napsáno nic tak krásného, aby mi to zabránilo v psaní; ale když chci psát, musím smazat všechno, co je na tabuli napsáno. A nikdy se mi nebude hodit tak dobře k psaní, jako když na ní nebude napsáno vůbec nic.²⁵ Podobně, má-li Bůh do mého srdce psát na to nejvyšší, musí všechno, ať je to cokoli, ze srdce odejít. A právě tak je tomu s odloučeným

²⁴ „Dies und das“, „hier und jetzt“; to jest všechny věci, které mají odvozené bytí a jsou podstatně konstituovány časem a prostorem.

²⁵ Srov. Aristotelův *intellectus possibilis* a původní podobu této myšlenky in: *De anima* 429 b 30 – 430 a 2. (Duše jako *tabula rasa* nebo *tabula nuda*; srov. dále Tomáš Akv. , *Summa Theol.* I 79 2 c; I 89 1; I 101 1; III 9 1). Eckhartův německý výraz *abegescheiden geist/herz* je velmi blízký aristotelskému pojmu *intellectus separatus* z *De anima* III, 4. Srov. obě nauky in: B. Welte, *Mistr Eckhart als Aristoteliker*; in: *PhJ* 69 (1961), s. 64-74. Eckhart patrně přenesl aristotelsko-tomistickou teorii vnímání a intelektu, resp. ducha na svou mystickou nauku o odloučenosti jakožto základního předpokladu a dispozice pro spojení s Bohem.

srdcem. Proto v něm Bůh může působit na to nejvyšší a podle své nejvyšší vůle. Předmětem odloučeného srdce není tudíž ani to ani ono.

Teď položím další otázku: Jaká je modlitba oproštěného srdce? Nato odpovídám následovně a říkám: Čirá oproštěnost se nemůže modlit, neboť kdo se modlí, žádá Boha, aby mu něco dal, anebo ho něčeho zbavil. Oproštěné srdce však nežádá vůbec nic, a také nemá zhola nic, čeho by se chtělo zbavit. Proto je prosté veškeré modlitby a jeho modlitbou není nic jiného než být jedno s Bohem. Na tom spočívá celá jeho modlitba. K tomu můžeme uvést výrok, který vyjádřil sv. Dionysius ke slovům sv. Pavla, kde říká: „Je mnoho těch, kteří běží za korunou, a přece jen jeden jí dosáhne“ (*srv. 1 Kor 9, 24*) – všechny mohutnosti duše běží za korunou, a přece ji dostane jen podstatné bytí – Dionysius tedy říká: Tento běh není nic jiného než odvrácení se od všech stvoření a sjednocení se s nestvořeným.²⁶ A když duše dospěje až tam, tehdy pozbude své jméno a Bůh ji vtáhne do sebe, takže zanikne sama o sobě,²⁷ tak jako Slunce přitahuje ranní červánky, až zhynou. K tomu dovede člověka pouze čistá odloučenost. Sem můžeme připojit také slovo sv. Augustina, který říká: „Duše má tajný vchod do božské přirozenosti, kde se jí všechny věci stávají ničím.“²⁸ Tímto vstupem není na zemi nic jiného než ryzí odloučenost. Když odloučenost dospěje k tomu nejvyššímu, ztrácí duše v poznání své poznání, v lásce svou lásku a ve světle své světlo. K tomu se vztahuje také výrok jednoho mistra: Chudí duchem jsou ti, kteří Bohu ponechali všechny věci tak, jak je měl, když jsme ještě nebyli.²⁹ Učinit něco takového dokáže jen čisté, oproštěné srdce. Že Bůh přebývá v jednom oproštěném srdci raději než v každém jiném, poznáme z tohoto: Když se mě zeptáš: „Co hledá Bůh ve všech věcech?“, odpovím ti slovy knihy *Moudrosti*, kde Bůh říká: „Ve všech věcech hledám spočinutí!“ (*Sir 24, 7*). Nikde jinde však není klid a spočinutí tak naprosté jako v oproštěném srdci. Proto zde Bůh přebývá raději než v jiných věcech nebo ctnostech.

²⁶ Srv. Dionysius Areopagita, *De divinis nominibus* c. 4 § 9 a c. 13 § 3.

²⁷ Duše nezaniká ve své podstatě, spíše je připravena o své přirozené dispozice jakožto stvořené bytosti a není už schopna se poznávat jako „něco“, jako od Boha oddělená entita.

²⁸ Tento výrok se bez odkazu na sv. Augustina objevuje rovněž u Eckhartova žáka Jana Franke v jeho traktátu *O dvojí cestě*. Tento citát však nelze u sv. Augustina doložit.

²⁹ Tento výrok se vztahuje na bytí věcí jako idejí v Bohu, tedy jako jejich určitou preexistenci v Bohu před stvořením. Kterého mistra má zde Eckhart na mysli, není zřejmé. Německý filolog Kurt Ruh se domnívá, že toto místo je důkazem toho, že autorem traktátu nebyl Eckhart, nýbrž neznámý kompilátor, který se tímto odkazem odvolává na slavné Eckhartovo kázání *O chudobě ducha* (Quint káz. 52). K. Ruh mluví v souvislosti s pravostí Eckhartova autorství tohoto traktátu o „omezené autenticitě“ (*Meister Eckhart*, München 1989, str. 165); a ve svém posledním díle *Geschichte der abendländische Mystik III*, München 1996, str. 224, pozn. 12 a str. 355n jej již označuje za nepravé dílo a zařazuje jej mezi ostatní anonymní traktáty německé mystiky, s tímto názorem však zůstává víceméně osamocený, neboť většina eckhartovských badatelů přijímá traktát *O odloučenosti* za autentické Eckhartovo dílo.

A také tohle bys měl vědět: Čím víc se člověk snaží být otevřený Božímu vlivu, tím je blaženější; a kdo je s to se přitom uvést do nejvyšší připravenosti, ten také stojí v nejvyšší blaženosti. Ale žádný člověk se nemůže otevřít Božímu vlivu jinak než sjednocením se s Bohem; neboť nakolik je každý člověk jedno s Bohem, natolik je otevřený Božímu působení. Toto sjednocení se nastolí tím, že se člověk podrobí Bohu; nakolik se však člověk podrobí stvoření, natolik bude méně jedno s Bohem. Čiré, oproštěné srdce je prosté všech tvorů. Proto je plně poddáno Bohu, a tím stojí v nejvyšší jednotě s Bohem a je zároveň Božímu působení nejotevřenější. To měl na mysli sv. Pavel, když řekl: „Oblect se v Ježíše Krista!“ (*Řím 13, 14*), a myslel tím: skrze úplné ztotožnění s Kristem; toto odění se v Krista může totiž nastat jen skrze ztotožnění s Kristem. A věz: Když se Kristus stal člověkem, nevzal na sebe jednoho člověka, ale přijal lidskou přirozenost. Oprosti se proto od všech věcí, a zůstane jen to, co na sebe vzal Kristus, a tak ses oděl v Krista.³⁰

Kdo chce tedy poznat vznešenost a prospěšnost dokonalé odloučenosti, ať uváží Kristova slova, která řekl o svém lidství, když mluvil ke svým učedníkům: „Prospěje vám, abych od vás odešel. Když neodejdu, Duch Svätý k vám nepřijde“ (*Jn 16, 7*), jakoby tím říkal: Příliš mnoho zalíbení jste našli v mé současné podobě, proto vám nemůže být dána dokonalá radost Ducha Svatého. Odložte tedy to, co má podobu a tvar, a spojte se s bytím bez tvaru, neboť duchovní útěcha přicházející od Boha je jemná a chce se proto sdílet pouze tomu, kdo tělesnou útěchou pohrdá.

Nyní dávejte pozor, všichni přemýšliví lidé! Nikdo není radostnější myslí než ten, kdo stojí v největší odloučenosti. Žádná tělesná a smyslová útěcha nemůže být bez duchovní škody, „neboť touhy těla směřují proti Duchu a Duch zase proti nim“ (*Gal 5, 17*). Kdo proto v těle zasévá smyslovou lásku, sklídí věčnou smrt; kdo však v duchu zasévá pravou lásku, ten sklídí v Duchu věčný život. Proto: čím rychleji člověk běží od stvoření, tím rychleji k němu spěchá Stvořitel. Tady dávejte pozor, všichni hloubaví lidé! Pokud pouhé zalíbení, které bychom mohli mít z tělesné podoby Krista, nám už brání v přijímání Ducha Svatého, oč více nám ve vztahu k Bohu brání naše nevázaná touha po pomíjivé útěše! Proto tím nejlepším ze všeho je odloučenost, / neboť očišťuje duši / a tříbí svědomí / a zapaluje srdce / a probouzí ducha / a rozněcuje touhu / a dává poznání Boha / a odděluje od stvoření / a spojuje se s Bohem.

Nyní dávejte pozor, všichni rozvázní lidé! Nejrychlejší zvíře, které vás nese k této dokonalosti, je utrpení; neboť nikdo nepožívá více věčné sladkosti nežli ti, kteří stojí

³⁰ *Imitatio Christi* je vždy mírou uskutečňování jednoty člověka a Boha. Kristus nepřijal individualitu člověka s ohraničeným já (egem), nýbrž pouze lidskou přirozenost. Míru jeho následování je tedy třeba vidět v tom, aby člověk odložil své omezené „já a moje“ – tedy to, co Kristus nepřijal – a „oprostil se od všech věcí“. Nakolik to učiní, natolik bude jedno s Kristem a bude disponován k tomu, aby s ním sdílet původní ryzí lidskou přirozenost, která je příbuzná s přirozeností božskou, neboť byla stvořena „k obrazu a podobě Boží“.

s Kristem v největší hořkosti. Nic není trpěcího než utrpení, a nic tak medově sladké než žít v utrpení; nic neporuší tělo před lidmi víc než utrpení, a naopak nic nezdobí duši před Bohem víc než přestálé utrpení. Nejpevnějším základem, na němž tato dokonalost může stát, je pokora; neboť čí [tělesná] přirozenost se zde plazí v nejhlubší poníženosti, toho duch vzlétá k výšinám božství, neboť láska přináší bolest, a bolest přináší lásku. Kdo proto touží dojít dokonalé odloučenosti, ať usiluje o dokonalou pokoru, pak přijde do blízkosti božství.

Aby se to stalo nám všem, k tomu nám dopomáhej nejvyšší Odloučenost, která je Bůh sám.³¹ Amen.

Johannes Eckhart OP (1260-1327)

*Z kritického vydání ve středohornoněmčině přeložil,
poznámkami a komentářem opatřil Miloš Dostál*

Přeloženo z edice: *Meister Eckhart, Die deutschen Werke* (= DW) V, vyd. a přel. J. Quint; str. 377-467 (text) a str. 539-547 (překlad), Kohlhammer Verlag Stuttgart 1963 s přihlédnutím k vydání: Niklaus Largier, *Meister Eckhart, Werke I-II*, sv. II, str. 434-459 (text a překlad Quintův), str. 802-815 (komentář Largierův) a dále s přihlédnutím k polskému překladu: *Mistrz Eckhart, Traktaty. O odosobnieniu*, přel. Wiesław Szymona OP, str. 145-166, Poznań 1987.

Literatura

J. Quint, op. cit.; N. Largier, op. cit.; E. Schaefer, *Meister Eckharts Traktat "Von abegescheidenheit"*, Bonn 1956; A. Bundschuh, *Die Bedeutung von gelassen und die Bedeutung der Gelassenheit in den deutschen Werken Meister Eckharts unter Berücksichtigung seiner lateinischen Schriften*, Frankfurt a. M. 1990; E. Waldschütz, *Meister Eckhart. Eine philosophische Interpretation der Traktate*, Bonn 1978; D. Mieth, *Meister Eckhart. Einheit im Sein und Wirken*, Olten 1979; M. Enders, *Abgeschiedenheit des Geistes – höchste „Tugend“ des Menschen und fundamentale Seinsweise Gottes*, in: *Theologie und Philosophie* 71 (1996), str. 63-87; O. Langer, *Mystische Erfahrung und spirituelle Theologie*, Mnichov 1987; R. Manstetten, *Esse est Deus. Meister Eckharts christologische Versöhnung von Philosophie und Religion*, Freiburg-Mnichov 1993.

³¹ Srov. Aristoteles, *Metafysika* XII, 5 (1073 a 5) a XI, 2 (1060 a 31): ...jest zřejmo, že jest věčné a nehybné jsoucnó, jež jest od smyslové oblasti *odloučeno*. [...] Neboť jak by ve světě mohl býti řád, kdyby nebylo něco věčného, *odloučeného* a trvalého? (Leichter, Praha 1946, s. 312 a 272.)

INKULTUROVANÝ CELIBÁT

(pokus o aktuální současný přístup)

Irene Dabalusová

Dnešní hodnocení slibu celibátu je ovlivněno pohledem současné světové kultury na tři základní skutečnosti: tvorstvo, člověka, ženu. S tím souvisí i tři významné posuny akcentu v oblasti teologie, etiky a spirituality, spjaté se strukturami dobových místních kultur.

Od dřívějšího moralistického a statického pojetí slibu se dnes dochází k dynamičtějším chápání osoby v jejím růstu a vývoji. Zvláště se přitom zdůrazňuje lidská zkušenost v určité kultuře s ohledem na nové poznatky sociologie a psychologie.

Naše pojednání ovšem nemůže odhlížet od židovsko-křesťanské tradice, z níž „slibový“ život vzešel.

Konstantními prvky v interpretaci slibu jsou: Kristus jako těžiště vyrovnaného celibátního života, moudrost církve sytící tento život, monastická tradice, která v dějinách naší víry přivedla tento život k rozkvětu.

Odlíšnosti výchovy k celibátnímu životu jsou podmíněny kontextem rozmanitých kultur Evropy, Ameriky, Asie, Afriky, Oceánie.

I. TŘI TÉMATA SOUČASNÉHO SVĚTA

– TŘI VÝZNAMNÉ POSUNY AKCENTŮ V TEORII A PRAXI

Tvorstvo

Svévolné ničení energetických zdrojů a přírodního bohatství naší země a jejich neomezené vyčerpávání nás vede k uvědomění nutnosti nového vztahu k přírodě, kterou musíme chránit a o ni pečovat. Odtud se vyvíjí nová teologie stvoření, poněkud se odklánějící od obvyklé teologie prvotního hříchu a vykoupění. Ukazuje nám přírodu a vesmír v prapůvodním „právním stavu“ Božího stvoření – jako obraz jeho lásky a dobroty. Lidé si dnes začínají více uvědomovat svoji příslušnost k tvorstvu a pod tímto zorným úhlem vnímají i své člověčenství v jeho pohlavnosti. Objevují hodnotu a důstojenství své tělesnosti na rozdíl od dřívější teologie pádu a vykoupění, která zdůrazňovala její zkaženost a slabost.

Tento pohled vrhá nové světlo na naše chápání slibu čistoty. Začínáme rozumět, že sexualita a čistota nejsou nepřátelé, ale přátelé. To je osvobozující zkušenost. Zdravá a rozumná sexualita je skutečně předpokladem svobodné, milující a

životodárné zasvěcené čistoty. Milost celibátu – v Božím povolání k zasvěcenému životu – staví na správně chápaném a přijatém daru našeho pohlaví a naší sexuality.

Pohlaví a sexualita jsou božské dary v hliněných nádobách, skrze které se nám zjevuje Bůh. Jako každý z jeho darů jsou i ony dílem a výrazem toho, co on sám jest: ŽIVOTA! Jsou „stravující“ jako on – a přestože jsou pro nás pomíjivé a časově podmíněné, přece nás zavazují k odpovědnosti – jsou obrazem věčného života. V jediném úkonu dává člověk život jednou provždy, neboť povolání člověka k životu se uskutečňuje spolupůsobením lidského a božského aktu. Božím „úkonem“ je on sám – a zjevuje se v pohlavním aktu dvou milujících. Sám v sobě je to nejkrásnější, nejhlubší, nejintimnější, nejosobnější božský akt, který lidé mohou vykonat. Myslím, že je to největší z Božích darů – po osobě Krista a po všem, čím je on. A tak má být chápán a přijímán, prožíván a vděčně vrácen Dárci – jako všechny jeho dary.

Chceme-li růst jako lidé zasvěcení Bohu, máme chápat a přijímat cenu, krásu a sílu tohoto daru. Jen tak můžeme skrze slib darovat Bohu, co mu patří. Současně si musíme uvědomovat realitu své náklonnosti ke hříchu, pro kterou nedokážeme plně dostát zodpovědnosti za tento dar. Jsme „padlí“. Božské povolání, tkvící v tomto daru, je nad naše síly. Můžeme se nechat opojit jeho mocí a krásou a učinit si z něj „božský symbol“ – kult, Astartu, Afroditu – spoluhráčku a playboye. Bez opravdové askeze a kontemplace není možné se svou sexualitou žít celibát. Šance na splnění požadavků zasvěceného života je tím větší, čím rozumnější a normálnější je naše prožívání vlastní sexuality.

Od začátku je třeba zdůrazňovat, že askeze a kontemplace jsou cestou k integraci síly a krásy naší sexuality v celibátním životě. Nevzdáváme se touhy po naplnění, touhy milovat a být milováni. Poznáváme však, že jako tělesně-duchovní bytosti můžeme svou integritu a jistotu v emocionálním, existenciálním i psychologickém ohledu najít jedině v Bohu.

Vše je ale tak úzce spjato s naší tělesností, s našimi emocemi a pocity, že je třeba počítat s bytím „hore – dole“. Neuznáme-li to a nesnažíme-li se upevňovat svůj slibový život askezí a kontemplací, jistě zakrní. Celibátní člověk může být velmi zbožný, ale přitom velmi rozervaný, tvrdý, bezcitný a uzavřený. Slib nás ale ve skutečnosti má osvobodit, otevřít lásce, přátelství, sympatii, utrpění ubohých.

Celibát je ve své tělesné realitě životodárný. Neznamená smrt, ale život. Plodí život. Jinými slovy: slib není popření, ale přisvědčení k životu a lásce v celé naší existenci.

Člověk

V dnešní době se všechn život zdá být ohrožen. Zažíváme do nebe volající zkázu ve všech možných formách násilí a pošlapávání lidských práv. Zároveň sledujeme – i uvnitř církve – celosvětovou snahu sjednotit se v úsilí o mír a spravedlnost i v obhajování těch, na nichž je násilí pácháno. I řeholní společenství jsou vyzývána k přezkoumání svých struktur a respektování lidské důstojnosti.

Ethos lidské osobnosti zcela zvlášť ovlivňuje naše pojetí *ethosu* celibátu. Přejít od statického a deduktivního konceptu k dynamickému zaměření na celostní psycho-spirituální zrání zasvěceného člověka. To má pozitivní důsledky: více se oceňují lidské hodnoty jako krásy celibátního přátelství, zaujetí pro život v celibátu, touha po lásce v naprosté čistotě, osvobození od strachu před láskou.

Z důstojnosti lidské osoby vyplývá psycho-spirituální dovršení osobnosti v integračním procesu různých jejích afektivních schopností. Aby se slib stal platnou životní formou, musíme pečovat o celý život zasvěceného člověka. Vnější systém pravidel a předpisů ohledně celibátu bude až na druhém místě. Institucionalizovaný ideál „bezženství“ působil dříve některým nemalé trauma. Bohu zasvěcenou čistotu prožívali jako „nadiktované“ chování, neurotizující a dusící, které vyvolávalo rozpor mezi tělem a duchem, vůlí a motivací, úmyslem a jednáním. Dnes víme o něco lépe, jak se dá uvést do souladu celibát a důstojnost člověka v jeho dozrávání ve svobodnou a vyváženou osobnost.

Je třeba vybudovat silnou náboženskou identitu zasvěceného člověka, který má růst a zrát v Bohu. Toho se nedosáhne potlačováním konfliktů, ale odhodláním konflikty prožít (i v případě selhání), pochopit jejich původ i projevy a dopracovat se k rovnováze.

Takový proces vede k rozvoji sebe sama. Sebeobjevování umožňuje pokrok v integraci vlastních sil celibátního člověka a uschopňuje ho docházet ke správným rozhodnutím a trvalým motivům k hledání Boha a následování Krista. Bystrost v rozhodování a kvalitní motivace jsou dva předpoklady celibátního života.

Pozornost musíme zaměřit také na celou oblast potřeb a hodnot lidské osobnosti, které musí být v souladu s pravidlem svatého Benedikta: „Ničemu nedávat přednost před láskou ke Kristu.“ V rovině pocitů je třeba vybudovat takový řád, abychom se tam dokázali zříci bezprostředních pudů a tužeb v zájmu lásky k Bohu a Kristu, kterou volíme jako své nejvyšší dobro. V tom je právě nový pohled – „revize“ – slibu, že ohniskem a těžištěm je osobní motivace, kdežto zákony a předpisy pro chování v celibátě jsou až na druhém místě.

Náboženská motivace člověka tváří v tvář sexualitě a lidským vztahům je často spojena s úzkostmi. Tyto sexuální úzkosti nelze zakrývat pláštěm zbožnosti – musí se čestně poznat a zpracovat.

Jak se vypořádáme s obtížnými zkušenostmi a selháními v celibátním životě? Ustavičné „obracení se“ ke Kristu je může proměnit v pozitivní hodnoty. Zasvěcení lidé se musí stát schopnými učit se z pozitivních i negativních zkušeností celibátu a využít jich k sebepoznání a pozvolné sebe-obnově: přijmout a zpracovat je, učinit ve víře další krok a podívat se na celibátní život z nového hlediska.

Stane-li se zasvěcený celibát esencí lásky, přináší ovoce v něžnosti a síle. Čím více se zasvěcení lidé blíží Bohu a Kristu, tím víc se přiklánějí k životu druhých s jemným citem pro utrpení potřebných a ubohých.

Žena

Proměna sexu a žen v tržní zboží (v médiích a obchodě) vytvořila v naší „světové vesnici“ sexualizovanou kulturu. To zcela nově nastoluje otázku důstojnosti ženy a zároveň novou kampaň proti kořenům zla. Je nutná integrace celé ženy – těla, rozumu, srdce, duše a ducha – a uvolnění jejich životních sil pro opravdovou lásku, pro svět, pro sjednocení s Bohem. Ženy usilují o nový pohled a nové vyjádření své životní cesty k nové víře a nové spiritualitě. Tuto jejich zkušenost je třeba využít v dnešní životní praxi slibu čistoty. Zahnuje různé dimenze jejich vývoje v oblasti sexuálně-spirituální identity, intimity a plodnosti. Teprve v potvrzení vlastní osobnosti mohou ženy svobodně zvolit život v celibátě. Potom může odřeknutí se (manželství, rodiny) vést k dalším stupňům: sebezápor svobodně zvoleného celibátu se stane výhonem nového života.

II. POKUS O AKTUÁLNÍ PŘÍSTUP K OTÁZCE CELIBÁTU

Posuny paradigmatu ve vztahu k tvorstvu, člověku, ženě vedou k novým pohledům v teologii, morálce a spiritualitě, a tedy i k novému chápání celibátu – což v některých kulturách je zřetelnější než v jiných.

V interpretaci celibátu existují ovšem trvalé prvky, přejaté ze židovsko-křesťanské tradice. I v našem pluralistickém moderním světě můžeme dál stavět na dvoutisícileté moudrosti a zkušenosti církevního života. Celibát je jejich viditelným znamením.

Celibát – fyzické odevzdání sebe Kristu a jeho království

Ježíšovo volání je základní zkušenost kořenů veškerého náboženského života. Je to zkušenost naší lásky ke Kristu. Zasvěcený celibát z ní pochází a vyrůstá z výzvy evangelia. Otevírá nás Kristovu duchu a životu: cele existovat pro Otce a pro jeho království. Život v čistotě je následováním Kristovy sebevydanosti Otci a jeho království.

Tak žijeme milostí a příkladem čistého Krista. Toto smýšlení vyplývá z naší nejnívnější identity: být učedníci žijící pro Pána a milující Pána. Zasvěcená osoba musí co nejmíc znát toho, komu se odevzdala. Nezná-li jej, zapomíná na svoje závazky vůči němu. Víc než cokoli jiného musí mít na mysli jeho slova a činy. Toho však nedosáhne žádnou technikou ani vědou o chování. Pokud by k tomu chtěla dospět pouze psychologickým procesem, bylo by to jako kdyby chtěla pít z vysušené studny vlastní nejistoty. Naučit se to může jen z Písma svatého, z vytrvalé modlitby a odpoutaného života. Bez Písma svatého, bez evangelia nezáská svoji pravou identitu ani vědění ani apoštolskou práci ani službou lidem. Musí studovat a meditovat vtělené Boží Slovo. Stále podstatněji a důvěrněji ho poznávat a opravdověji následovat.

Ježíš Kristus je lidským zjevením toho, co je Bůh a co bychom podle jeho vůle měli být my. Je Bohem v těle, blízký, dosažitelný, přítomný, dotknutelný – je zjevně lidskou osobou jako my. Svými slovy i činy nám mluví o Boží i naší identitě. Dává smysl a světlo našim přesvědčením, tradicím, zvykům, hodnotám, úkolům a vzorům i našim touhám, očekávaním a snům. Je naplněním našeho života a přemožením naší smrtelnosti. Jím začínají i končí celé dějiny. Je muž, člověk, který má s námi soucit. V celibátě je naším pokojem. Celibát je život Kristem inspirovaný, jím řízený a na něho zaměřený. Je třeba ho ukázat jako hmatatelné a viditelné angažování pro zájmy Božího království podle vzoru Pána. Je to život zcela zasvěcený Kristovu poslání, službě Božímu království. Kdyby nebyl úplně spojen s Kristem a jeho posláním, ztratil by svůj nosný základ a zanikl by jako stéblo slámy ve víru změn.

Celibát – fyzické sebeodevzdání komunitě (společenství)

Celibát nám pomáhá být svobodnými v kontaktu s lidmi – osvobozuje nás od touhy využívat lidi opačného pohlaví jako opory pro naši vlastní sexualitu a k naplnění (ne pouze fyzickému) našeho života. Zasvěcená žena samozřejmě potřebuje lásku a přátelství, ale je svobodná od potřeby uspokojovat svá emocionální a psychická přání a překračovat své vlastní hranice prostřednictvím lidí.

Celibát nás činí vnímavými pro lásku, přátelství, sympatii a utrpení druhých lidí. Sloužíme-li Božimu lidu a lidé k nám přicházejí a konfrontují nás, nesmějí nás vnímat jako hrozbu pro sebe. Musí cítit, že jim nechceme nic brát, že je nechceme využívat. Musíme jim naopak ukázat, že mohou být takoví, jací jsou. Celibát nás má vést k tomu, abychom nehledali uspokojení svých fyzických a psychických potřeb v lidech.

Slib celibátu vytváří atmosféru svobody života, v níž můžeme být pohromadě s lidmi, aniž by se námi cítili ohroženi. Dává pocit jistoty svobodného prostoru lidských vztahů. Jsme jako „vojáci beze zbraní“.

Celibát zobrazuje v určitém smyslu Kristův život. Nepopírá život ani sexualitu – naopak je potvrzuje. V dnešním světě je potřebný nejvíce tehdy, když lidé zápasí o život. Je to slib, který nestačí „zachovávat“, ale dávat dál. Zde musí přispět modlitba a kontemplace. Chceme-li být živými zprostředkovateli Božího poselství, musíme být mystiky, musíme být „celí“, plní Ducha Svatého, který je Kristovým životem v nás.

Celibát – šoková terapie kultur

Jako první nazval řehole „šokovou terapií Ducha Svatého v církvi“ J. B. Metz. Řehole vznikaly v situacích, kdy církev jakoby upadala do kómatu ochablosti a roztržičnosti. Ráda bych přenesla působení této šokové terapie na vztah mezi celibátem a kulturami, protože celibát je v nesmířitelném napětí vůči ekonomickým, sociálním a kulturním prioritám, které dnes platí.

V naší moderní společnosti nestojí už věřící člověk v přední linii života. Nacházejí se tam mnohem spíše mužové a ženy stimulovaní kulturou požitku a

uspokojení. Vyvinuté země trpí pocitem nesmyslnosti lidské existence, zejména mladí lidé v nich. Kultura individualismu, autonomie, technologie a racionality znásobila v západních lidech honbu za uspokojením, zproštěním povinností, požitkem, ale také jejich úzkosti a frustrace. V tržním hospodářství chápe moderní člověk realitu jako něco, co může koupit, vlastnit a bránit bez ohledu na zničení vlastní osoby, druhých lidí nebo životního prostředí. Jde o vztahy založené na moci, dobývání, ovládnutí a právu. Z nich vyrůstá civilizace lidského rozumu, panování a síly. Chybí jí srdce. Ve „třetím světě“ je naopak závislost a nevyvinutost, chudoba, hlad, násilí a války – jako přímý důsledek hrdlořezné konkurence a neomezeného profitního a konzumního myšlení tržního hospodářství Západu. Touhou chudých se vposledku stává přístup ke hmotnému bohatství a „požehnání“ pokroku.

Řeholní sliby jsou antitezí sobeckých zájmů vládnoucích v dnešní kultuře. Jsou kontrastní – alternativní – kulturou. Jsou důsledkem křesťanského pojetí člověka. Nositeli lidské hodnoty života, lásky a svobody a tím i nejcennějšími zdroji smyslu lidského života.

Prorocká přítomnost celibátu v kultuře tržního hospodářství je výzvou: K čemu jsou neprovdané ženy? K čemu modlitba? Proč kontemplace a askeze? Proč by se lidská hodnota mužů a žen měla bránit „zvěčnění“? Celibátní život odpovídá: Mužové a ženy jsou něčím víc než všechno, co mohou vyprodukovat a zkonsumovat. „Opravdu ničemu nedávat přednost před láskou ke Kristu“ – to je advent milosti!

Zasvěcený celibát vnáší do kultur humanizující potenciál, sebevydanost službě lásky Bohu a lidem – proti násilí a smrti v tomto světě. Posledním zdůvodněním celibátního života je Bůh – v něho vkládají zasvěcení všichni svou naději, jsou osvobozeni z pout tržního světa.

III. KULTURNÍ NUANCE CELIBÁTU VE VÝCHOVĚ

V různých kulturách jsou odlišné postoje, mínění a hodnocení sexuality. To je třeba vzít na vědomí. Výchova k celibátu musí vycházet ze zdravé teologie a spirituality.

Kandidátku celibátního života je třeba uvést do spirituality inkarnace. Musí začít realistickým přijetím sebe sama jako jednoty těla a duše. K duchovnímu životu patří i tělo a tělesnost – pohlaví, sexualita, intimnost, náklonnosti – neboť tělo a duch se vzájemně zcela prostupují. Ve zdravém člověku působí společně. Láska k Bohu prochází i tělem. Vtěluje se do téměř hmatatelného pocitu Boží blízkosti. Bůh daruje svou přítomnost našemu tělu a krvi.

Přijetí vlastní tělesné a duchovní reality má kandidátku vést k vědomí obdarování. Sexualita, city, touha po intimnosti jsou Boží dary – jeho sebesdílení, zprostředkování jeho slávy. Zrcadlí se v nich jeho nekonečné BYTÍ, které je veskrze ŽIVOT. Tyto dary mají být přijímány pozitivně – neobsahují nic negativního, žádný rozpor mezi sakrálním a tělesným, žádný hřích. Jen lidská omezenost a nejistota ruší jednotu

duchovní a tělesné stránky. Vtělení je však spojuje. Askeze kandidátku učí odříkat se všeho, co by sama stavěla mezi ducha a sebe. Askeze posiluje opravdový život v těle a v duchu. Kandidátka musí zakusit, že v tom všem je KRÁSA. Co ještě není Boží, to se takovým musí stát a dozrát. U tvorů existuje život a smrt, spojení a rozdělení, blízkost a vzdálenost, přítomnost a nepřítomnost – dokud Pán nevysvobodí své tvory z jejich nedostatku smysluplnosti. Askeze tomuto vysvobození napomáhá.

Čistota a intimnost

Přijde čas, kdy člověk žijící v celibátu pocítí touhu smyslů po intimnosti. Vlastně jde o touhu po životě, po zmožení života. V srdci ženy musí tato touha být silná, protože jejím posláním je sytit, nosit a dávat život. Je důležité, aby uznala svoji touhu po životě. Vždyť existuje proto, aby s Bohem spolutvořila život. Její přání dávat život je přirozené. Bůh ho vložil do srdce každé ženy. Dávat spolu s Bohem člověku život je *opus divinum*.

V celibátním životě však Bůh ukazuje ženě božstější způsob spolutvoření života – cestu Marie, která rodí ne jedno, ale mnoho dětí. To je ono „umírání za mnohé“, aby *brzo* přišlo jeho království. Nejde o dílo lidské, ale Boží. Pro jeho uskutečnění obětuje žena celý život – to je smysl totální konsekrace. Tvořit společně s Bohem – to je forma naprostého sebeodevzdání Bohu, aby on mohl skrze ni dávat život mnohým.

Bolestná touha je cenou za život. Na této zemi se nenaplní. Neexistuje náhrada. Nedá pokoj. Může být jen občas zmírněna službou lásky a spravedlnosti bratřím a sestřám. Pokoj a klid přináší pouze *naděje*, že je Pánem přijata jako jeho vlastnictví – to je její pravý *domov*.

Je důležité, aby kandidátka v sobě nedusila touhu po intimitě a pospolitosti. Musí se s ní vyrovnat ne tím, že ji naplní, ale obětuje. Vždyť celibát znamená přebohatou plodnost v milosrdenství, činné lásce, přátelství, soucitu s trpícími, v horlivosti pro evangelium, v pokojném a pokorném životě ve společenství, v odpoutání od každé pozemské jistoty, v trpělivém snášení utrpení, v odpouštění, ochotě naslouchat novému, v radostném přijímání (i bolestných) změn, ve stálém úsilí o obrácení. Celibát není popřením života a sexuality. Naopak potvrzuje hodnotu života a lásky, které dojdou svého konečného naplnění při vzkříšení. Bez kontemplativní modlitby a vážné angažovanosti v apoštolátě však nemůže přežít.

Jeho životem je naděje, že i když nereprodukuje biologický život – vědomě a chtěně – bez jakékoli kompenzace – může ve stopách Ježíše Krista vytěžit více života zde na zemi i na věčnosti. I klín čisté panny je tedy obtěžkán životem. Může se ovšem stát i to, že zasvěcená osoba je sice tělesně pannou, ale není čistá.

V tomto kontextu můžeme definovat parametry „celibátní intimnosti“ v dané kultuře. Její projevy – pohlazení, objetí, políbek – jsou velmi rozdílné: od asijského „nedotýkej se mne“ přes africkou kulturu palaveru až po permissivní sexualizované západní kultury. Co ve kterém společenství je nebo není dovoleno, je třeba uvést do souladu s kulturní tradicí a způsobem života v dané oblasti.

Život v místní kultuře

Lidé žijící v celibátu jsou vystaveni kulturním podmínkám, v nichž žijí. To má své pozitivní i negativní stránky. Zkušenosti s vlastní kulturou by měly být transparentní – neskrývané. V jakékoli kultuře je podmínkou správného rozhodování otevřenost vůči realitě – beze strachu či úzkostlivosti, ve *svaté indiferenci*. Bez *dobra* není ani *zlo*. Následkem dědičného hříchu není život černý nebo bílý, ale smíšený. Skutečnost musíme hodnotit ve světle křesťanských kritérií Božího SLOVA – Ježíše Krista, ve světle tradice a intuice víry křesťanského lidu v místní i univerzální církvi.

Dané kultury obsahují i prvky pro nás nepřijatelné, kterým se nemůžeme vystavovat. Čistý člověk bude zachovávat odstup např. od pornografických filmů. Musí *stát na zemi* a prakticky odhadovat své reálné možnosti, být za sebe odpovědný. Každý (každá) musí v upřímné modlitbě najít své vlastní meze. Vše musí odpovídat tomu, že se zabývá záležitostmi Pána, hlásáním jeho slova a službou bratřím a sestrám. Čistota pak nebude problémem, ale zdrojem radosti a života, síly a svobody.

Nepřijatelné chování v této oblasti musí být ve společenství jasně stanoveno – takže jeho praktikováním by se každý sám automaticky vyloučil. S přihlédnutím k místní kultuře i k mínění a hodnocení univerzální církve se každé společenství sjednotí na tom, co lze a co nelze akceptovat. Někde se výsledek může zdát omezující a jinde příliš liberální – důležitá je ale shoda celého společenství na učiněném rozhodnutí.

Celibátní život a přátelství

Existuje skutečná, inkarnovaná láska, prožívaná i mezi zasvěcenými lidmi – ne abstraktní ani platonická. Dříve či později to zakusí i kandidátky celibátního života. Musí však být vedeny ke správným projevům takové lásky: k jemnému chápání druhých, k soucitu s chudými, ke službě těm nejnepatrnějším bratřím a sestrám – jednotlivě i ve společenství. Je-li tato láska opravdová, vede ke stále hlubšímu pronikání do božského života, v němž i to časné a pomíjející dochází naplnění.

Kandidátky musí zakusit, že Boha lze skutečně potkávat a milovat v konkrétních osobách, ne pouze obecně, a že to je jediná cesta, jak omezený tvor může vyjít ze svého sobeckého *já*. Opustí-li člověk v lásce a službě své *já*, uskuteční svou božskou identitu – zrcadlení nekonečné Boží velkomyslnosti a štědrosti.

Těžkosti s celibátní láskou a přátelstvím mají zejména ty kandidátky zasvěceného života, které nikdy nezažily žádnou láskyplnou náklonnost a pak po ní vztahují ruce jako tonoucí. Která z nás byla opravdově milována svými rodiči, těžko pochopí hlad některých spolusester po přichylnosti. Takové minulé strádání působí, že člověk není zcela svobodný ke správné lásce. Je třeba se tím zabývat před přijetím závazku k celibátu. Láska je buď svobodná – nebo neexistuje. Milující musí být schopen říci *ano* – *ne*. Jinak není svobodný. Skutečně a opravdově může milovat jen ten, kdo byl milován a přijal lásku. Ale: sestra, která upadne do obtíží, nechť věří, že Boží láska je mocnější než její omezené já, a že Bůh ji miluje i přes její prázdnotu a nezkušenost

v lásce. Boží lásku jí může zpřítomňovat společenství. Co Bůh v takové situaci od společenství očekává, lze nejlépe zjistit postem a modlitbou.

Znovu je třeba připomenout nutnost askeze a kontemplace. Neklamným znamením, že člověk se svou celibátní láskou a přátelstvím je na dobré cestě, je jeho touha po modlitbě – radost z rozmluvy s Pánem. Je-li opravdová, Pán jej sám povede. V opačném případě by byl v nebezpečí, že nepozná, kam jde. Dalším svěděním je zapojení do společenství a do jeho aktivit. Radost a schopnost mít dobrý vztah i k ostatním ve společenství je také důkazem, že vše je v pořádku. Obecně přispívá celibátní přátelství rozvoji duchovního života a podporuje touhu po spojení s Pánem v Eucharistii.

Celibátní lidé musí ovšem ve svých přátelstvích zůstat realisty. Zvláště kandidátky musí dávat pozor na hormonální, gonadální a chemické aspekty lidské intimity. Nepodceňovat lidskou blízkost a afektivní projevy, které za určitých podmínek působí autonomně, samovolně. Nepřekračovat hranice stanovené prozíravostí, psychologii, kulturou a medicínou. Zapojovat modlitbu a půst.

Sebevýchova a rozhodování

Někdy přijde čas, kdy si zasvěcení lidé musí sami poradit se svým životem. To nezmenšuje roli autority, duchovního vedení, pravidel a konstitucí. V určitém smyslu „vedou“ sami sebe v nekončícím sledu každodenních rozhodnutí, sami řídí své kroky. Kandidátky celibátního života mají být včas seznámeny s kritérii, pomáhajícími při rozhodování pro „ducha světla“: skromnost, pokora, radost, láska a pokoj ve společenství. Dostatečně brzo musí vědět, že jejich ženské pocity se časem ještě zvýrazní. Tento projev lidského bytí zakusí všemi smysly.

Např. P. Špidlík SJ píše o kandidátkách ve východní Evropě: Puberta někdy nastává pozdě. Nově přijaté kandidátky nemusí ještě ani vědět, co je to sexuální touha. Jsou-li ponechány tak, nerozliší pocit, vůli a souhlas. Musí se naučit posoudit svá rozhodnutí. Větší nebo menší míra sexuálních vzruchů je „osudem“ normálních lidí. Také „bouře“ v citových vztazích patří k normálnímu životu. Lidé žijící v celibátě se musí naučit schopnosti rozlišování. Pak ze svých zkušeností načerpají sílu k humanizaci této životní síly a ke sjednocení s jejím Původcem.

V konkrétních případech je třeba zvážit, jaké povahy jsou dotyčné vzruchy – sexuální touhy, žárlivá hnutí, chuť vlastnit, hlad po představách důvěrnosti – odkud přicházejí. Udělat si v tom jasno (*srv. Ef 15, 13-14*). Existující musí být přiznáno. Škodit může jen to, co je námi chtěno a zamýšleno, s čím souhlasíme. Propukne-li něco spontánně, poděkujeme Bohu za to, co jsme – tělo a krev. Pak se to pro nás může stát cestou k pokoře a připomínkou, že on je naše síla, náš život a naše láska – vše ostatní je pouze stín. Děkuje Bohu. Nic se neděje bez něho. A nadto: jeho láska nikdy neustane. Falešný bůh ponižuje svého ctitele, bere mu svobodu. Skutečný Bůh je PLNOST a DÁRCE. Modla je prázdnota. Vysává a stísňuje člověka, dává mu smutek, chce se ho zmocnit, urvat ho pro sebe, pohlít a vlastnit.

Klasické způsoby rozlišení, zda nesloužíme falešnému bohu, jsou: hluboká modlitba, pozornost k Boží vůli a jeho přítomnosti, jednota sester v duchu a srdci, překypující horlivost v hlásání radostného poselství.

Zasvěcení lidé se v citových a podobných problémech vždy mají modlit, aby znovu našli pokoj duše a srdce. Patří to k realitě člověčenství. Tělo a krev je třeba překročit a nechat v sobě působit milost svého povolání. Říci: „Tady to je – já volím lepší úděl.“ Tak se to vše stane skvělou příležitostí k obnově zasvěcení sebe Pánu, který nás obdařil tak mocnými city a silami. Bude to čas obnovy smlouvy s Bohem.

A konečně: zasvěcení lidé obnoví své spojení s Kristem a s Duchem, který je celá léta vedl. Znepokojení patří i k zasvěcenému životu a k náboženskému sebedarování. Jsou příležitostí k růstu. Co od nás Pán chce, je stále obnovované, hluboké, bytostné sjednocení s Ním.

Homosexualita a lesbická láska jako způsob lidského bytí

Zvláštním bodem výchovy k celibátu jsou homosexuální (lesbické) sklony některých kandidátek. Homosexualita nebo lesbická láska je jeden ze způsobů lidské existence. Skutečnost jako taková nevyklučuje nikoho z celibátu. Člověk může mít toto založení aniž by praktikoval sexuální úkony. Homosexuál nebo lesbička mohou být schopni dokonale čistého života. V zasvěceném životě samozřejmě není prostor pro aktivní homosexuální nebo lesbické chování. Podle vyjádření zkušených autorit homosexuální povahy mají častější pokušení k praktikování takových úkonů (*R. Lawler, 196*).

Přijetí ne-aktivních lesbických žen by mělo záviset na základní podmínce: jsou-li schopné žít v celibátu. To znamená dokáží-li se svobodně zříci jakéhokoli homosexuálního vztahu a žít čistě. Další podmínkou je čestná a otevřená upřímnost takové ženy vůči tomu, kdo je za ni duchovně zodpovědný. Lesbická povaha není svobodně zvolený způsob bytí, který by člověk vlastními silami mohl skutečně změnit. Lesbicka je Bohem milována jako kterákoli z nás. Bude-li spolupracovat s Boží milostí v modlitbě, postu a lásce, bude schopna žít v celibátu.

ZÁVĚR

Naším přáním pro budoucnost je celibát vyrostlý, interpretovaný a žitý v symbolech a realitách jednotlivých kultur jako znamení přítomnosti křesťanství a církve v každé kultuře.

Irene Dabalus, OSB

Erbe und Auftrag 10/94 (zkráceno)

Z němčiny přeložila Zdenka Munzarová

POZNÁMKY K ČLÁNKU IRENY DABALUSOVÉ

Eoliba Greinemannová

Slovo *panenství* bylo degradováno na čistě biologický pojem. Už v prvotní církvi a nadále v dějinách však označovalo „bytí jako znamení“. Vyjadřuje se jím tělesné sebeodevzdání Pánu – charisma, které nás spojuje s Marií – Matkou a Pannou.

Ve svobodně zvoleném panenství je potvrzeno bytí ženy jako od počátku Stvořitelem zamýšlené a pro ně samotné chtěné. Zároveň se v něm realizuje osobní hodnota existence ženy v jejím úplném darování sebe Bohu (*Mulieris dignitatem*).

Akcent panenského života tkví ve svědectví o vnitřním životě církve jako Kristovy nevěsty, žitém v konkrétní existenci. O celibátu se v naší společnosti diskutuje pouze jako o povinném bezženství katolických kněží a je čím dál více odmítán jako neaktuální a neoprávněný. Toto „klima“ odsouvá pro veřejnost hodnotu života podle evangelijních rad, zejména svobodně zvolenou čistotu, zcela stranou. Propast a odcizení mezi zasvěcenými lidmi a světem se zvětšuje.

Ženy, které se angažují v církvi, by se měly samy na sebe dívat nově, lépe si rozumět, snažit se o své plné završení. Budoucí úloha žen netkví v návratu k matriarchátu ani v pouhém převzetí společenských a církevních rolí, příslušejících doposud jen mužům. Jde o to, aby žena v církvi našla ucelenou podobu svého ženského pojetí víry. Existuje velké nebezpečí, že ženy stále více ztrácejí hlubinnou dimenzi své spirituální citlivosti a intuice a zaměňují ji za sekulárního ducha. Bude-li ze zasvěcených žen vyzařovat dynamicky a plodně žité panenství, jak ho líčí sestra Irena, může v církvi dojít k novému ocenění oné nepostradatelné hodnoty v nejširším smyslu, jak ji formulovala Edita Steinová: „Být nevěstou Krista, to znamená patřit Pánu a ničemu nedávat přednost před Kristovou láskou – tu stavět nade vše, ne pouze teoretickým přesvědčením, nýbrž celým postojem srdce a životní praxí. Znamená to osvobodit se od závislosti na tvorech i na sobě samé – to je nejvnitřnější duchovní smysl čistoty. Tato *panenskost duše* musí být vlastní i manželkám a matkám, protože jen v síle takového panenství mohou plnit své poslání.“

Pro dnešní mládež je nutná nová duchovní pedagogika, vytvářející most mezi jejím životním prostředím a duchovní praxí zasvěceného života. Jinak k němu nemůže najít cestu. Velké mezery v náboženském vzdělání i v praktikování víry nejsou dobrým vkladem pro zasvěcený život. Mnozí mladí jej volí jen proto, že jim ztroskotal nějaký vztah a hledají náhradu pro svou neschopnost osamělého života. Ztráta vlastní identity může však také být šancí k osobnímu zrání. Je třeba času, trpělivosti a dobrého duchovního vedení, aby člověk dorostl ke schopnosti závazku a skutečně milujícího vztahu – nosného vztahu k Bohu. Výchovu k slibům je nezbytné nově promyslet.

Podle Lumen Gentium je úkolem zasvěcených lidí svědčit o novém, věčném životě, získaném Kristovým vykoupením, a zvěstovat zmrtvýchvstání a krásu Božího království. Tento vysoký teoretický nárok musíme osvědčit ve své životní realitě.

Zdá se mi, že našemu světu přeplněnému zbožím, nabídkami a možnostmi stejně jako úzkostí, bídou, stresem a destruktivními silami hrozí při pohledu na transcenci a věčnost smrt zadušením. Ztráta neporušené živé víry ve věčnou, nesmrtelnou existenci nezasahuje pouze postmoderní společnost všeobecně, ale i církve a duchovní společenství. Je to výzva všem zasvěceným: jak opravdově je naše eschatologické zaměření, naše víra ve věčný život? Co by se v našem životě změnilo, kdyby toto zaslíbení neexistovalo?

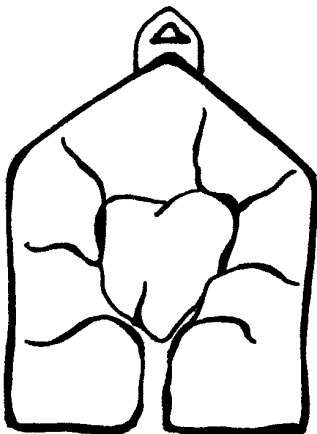
Osobně si myslím, že nás (zvláště v „bohatých“ zemích) životní styl a standard nepozorovaně odvádí od zaměření na CÍL – skutečný a nepomíjející život. Současný život se více či méně nevědomky utváří a prezentuje tak, že stojí za žití bez ohledu na to, existuje-li zaslíbená *budoucnost* či nikoli.

Sestra Irena poukázala na nutnost askeze, kontemplace a mystiky jako zakotvení pro zralý, životodárný a vztahů schopný panenský život. Myslím, že potřebujeme nová, odvážná prorocká znamení, postoje a jednání, ukazující zřetelně, že se radikálně a bezvýhradně zříkáme dober tohoto světa, pokud nám překážejí na cestě k *budoucímu životu*. Bez signálů nezištné lásky nemůže být panenství eschatologickým znamením nového člověka budoucího věku.

*Eoliba Greinemann OSB (*1931)*

Erbe und Auftrag 10/94 (zkráceno)

Z němčiny přeložila Zdenka Munzarová

HLEDAT BOHA VE VŠEM A VŠUDE

blahoslavený Jan Ruysbroeck

Samota je nad každým vnitřním úkonem. Je to vnitřní život a mlčení.

Dokonalý člověk nemá potřebu unikat ven. Je odpoután ode všeho lpění, svobodný a připravený a jeho tihnutí k Bohu je tak rychlé, že si nečiní žádné násilí, má-li k němu dospížit.

Nezbytná je však samota srdce a ducha. Nemáte-li ji, i kdybyste byli jediní na světě, nejste sami. Máte-li ji, i kdybyste zapadli do všech davů světa, jste sami.

Lidé se jednou ptali člověka velmi pokročilého v milosti: „Nebylo by lépe se odloučit od všech lidí, žít sám a navštěvovat jen pustinu a kostel? Nebyl by to lepší prostředek k nabytí pokoje?“

Osvícený člověk odpověděl: Ne. Má to svůj důvod. Spravedlivý je ten, kdo má Boha v pravdě; takový člověk žije kdekoli a mezi všemi lidmi z hloubi své samoty. Žije stejně na veřejnosti jako v kostele, ve své cele, oratoři. Ten, kdo v pravdě miluje, nemá Boží přítomnost podmíněnou určitým místem nebo společností, nachází svého Pána v sobě samotném. Bůh je nám blíže než my sami sobě.

Ten, kdo má, vidí a miluje jen Boha a všechny věci v Bohu, je pak ukryt před davem, před různými místy, před lidmi. Místo, co by jej vytrhávalo ze sjednocení, veškeré dění je jím zbožšťováno. Nachází Boha ve všech věcech, na každém místě, v každém činu. Je to Bůh, kdo jedná skrze něj.

Je-li vaše láska opravdová, máte-li před očima Boha při každém konání, je Bůh hlavním strůjcem všech vašich činů.

Nikdo nemůže milovat Boha bez Boha. Pokud někdo hledá a zakouší Boha ve všem, nikdo mu nezabrání, aby žil samotu i v davu a uprostřed světa.

Je tedy třeba vidět jen Boha ve všech věcech a navyknout duši na jeho vnitřní přítomnost. Vzpomeňte si na chvíle, kdy jste zakoušeli Boha v kostele či ve svém pokoji a ukažte se lidem a tvorům ve stejném vnitřním stavu jako v těchto šťastných chvílích. Takovým, jakým chcete být v kostele, v intenzitě modlitby, buďte mezi lidmi a věcmi ve světě.

Každé lpění je překážkou k nalézání Boha všude. Všude je třeba hledat pouze jeho. Nestací na něj jen myslet, neboť myšlenky se zatoulají a pak Boha minete. Je třeba mít Boha vsazeného do vaší lidské přirozenosti, kam nedosáhnou ani myšlenky. Tam je duše ode všeho oprostěna a spojujíc se se zdrojem milosti, noří se do oceánu Boha.

Bůh je zdrojem milosti, ale milost se stává tvorem od té doby, co je v nás vlita a my jednáme skrze ni. Člověk, v jehož přirozenosti bydlí Bůh, má Boha božským způsobem; jeho očím září Bůh ve všech věcech. Ten, kdo vztahuje vše ke slávě Boží, pociťuje ve všem sladkost Boží.

bl. Jan van Ruysbroeck OSA (1294-1381)

Z francouzštiny přeložila Slávka Bulíková

TEREZIE Z LISIEUX – DUCHOVNÍ SESTRA ZASVĚCENÝCH PANEN VE SVĚTĚ

Barbara Albrechtová

Rok 1997 byl v přípravě na dvoutisící výročí Vtělení stanoven papežem Janem Pavlem II. jako Rok Ježíše Krista. Zároveň na něj připadlo sté výročí smrti Malé svaté Terezie. Vzájemná souvislost těchto dvou připomínek je silná. Terezie od Dítěte Ježíše a svaté Tváře nám svým jedinečným vztahem ke Kristu může pomoci prohloubit náš vlastní vztah k němu na cestě do roku 2000. Použijeme k tomu její Autobiografické spisy, Dopisy a Poslední rozhovory³² pod zorným úhlem našeho zasvěcení – jak od prvokřesťanských dob nacházelo své vyjádření v liturgickém obřadu zasvěcení panen.

Nejprve se zaměříme na základní spojitost mezi Terezii a námi. Poslouží nám i papežská adhortace *Vita consecrata*. Obnovení a promulgace ritu v roce 1970 je nám známa. Mezinárodní pouť zasvěcených panen v Římě v roce 1995 ukázala celé církvi, že tato staronová forma duchovního života ožila na všech kontinentech a počet zasvěcených panen roste. V Kodexu kanonického práva z roku 1983 jsou panny prvně uvedeny v kán. 604 – existují tedy s církevním oprávněním. Na 9. biskupské synodě v roce 1994 v Římě byly poprvé oficiálně pozvány na celocírkevní úrovni. V posynodální adhortaci *Vita consecrata* z 25. 3. 1996³³ zmiňuje papež stav panen jako samozřejmost. V čl. 7 píše: „Je skutečným důvodem k radosti a opravdové naději, že dnes opět, jak se zdá, rozkvétá starobylý stav panen zasvěcených Bohu, jehož existence je v křesťanských společnostech dosvědčena od dob apoštolů. Posvěceny biskupem diecéze, vstupují tyto panny do zvláštního svazku s církví a odevzdávají se do její služby, i když zůstávají ve světě.“

Zasvěcená panna žije normálně svůj celibát pro Krista a pro Boží království sama (někdy uprostřed rodiny) ve světském nebo církevním povolání. Pro mnohé je poslední stanicí života domov důchodců nebo pečovatelský dům. Zasvěcená panna není řeholnicí ani členkou náboženského institutu. Nežije tedy v klášterním společenství pod představenou a podle řeholních pravidel, dávajících životu od rána do večera, ode dne vstupu až do dne smrti, pevnou formu ve vztahu k Bohu, ke spolusestrám i k sobě. Nemá trojí zakotvení ve věčné profesi chudoby, čistoty a poslušnosti. Jak může být takovým pannám žijícím ve světě, slibujícím v přesném smyslu „pouze“ čistotu, duchovní sestrou³⁴ klauzurovaná karmelitka?

³² Terezie od Dítěte Ježíše, Autobiografické spisy, Dopisy, Poslední rozhovory

³³ Jan Pavel II, Posynodální adhortace *Vita consecrata*

³⁴ Hans Urs von Balthasar, Duchovní sestry – Terezie z Lisieux a Alžběta z Dijonu

Některá z mnohých pojítek se dají nalézt právě ve *Vita consecrata*. Nasvědčuje tomu už samotný název. *Vita consecrata* znamená *zasvěcený život*, ne náboženský institut (klášter, sekulární institut, aj.). Tj. *život* těch, „kdo se v hloubi svého nitra zvláštním zasvěcením odevzdali Bohu“ (*VC čl. 2*). A to nejsou pouze řeholní křesťané. Jak praví Otcové II. vatikánského koncilu v 5. kapitole dogmatické konstituce *Lumen Gentium*, existuje „všeobecné povolání ke svatosti“ pro všechny křesťany bez omezení intenzity.

Konkrétním důsledkem těchto slov je zasvěcený život přesahující církevní stavy – *vita consecrata* všech k tomu povoláných. Základ Tereziina řeholního života a života zasvěcené panny ve světě je tedy týž: vrcholné povolání celé církve jako Kristovy nevěsty k ustavičnému spojení s Pánem (*srv. VC čl. 3 a 7*). A to s celoživotním úsilím osvojit si Kristovo smýšlení a způsob života (*srv. VC čl. 18*).

„V dějinách se mohou vyskytovat jeho různé a odlišné formy (zasvěceného života – pozn. překl.), což ovšem nic nemění na podstatě volby, která zásadním darováním sebe sama projevuje svou lásku k Pánu Ježíši a skrze něj k jednomu každému členu lidské rodiny.“ (*VC čl. 3*) A právě proto může být karmelitka Terezie z Lisieux, která žila koncem 19. století, opravdu naší duchovní sestrou i na konci století dvacátého a může nám pomoci překročit práh třetího tisíciletí.

Papež jde ještě dále ve zdůrazňování bytostné totožnosti zasvěceného života ve všech jeho formách: „Tyto nové formy zasvěceného života, které navazují na formy starší, jsou svědectvím toho, že výzva k úplnému sebedarování Pánu, ideál apoštolského společenství a základní charismata nepřestávají oslovovat také dnešní dobu, a jsou zároveň znamením darů Ducha Svatého, které se navzájem doplňují. Duch Svatý si však neprotiřečí touto novostí. (...) Uprostřed této různosti mnoha podob mohla být zachována původní jednota proto, že je zde jedno stejné povolání ...“ (*VC čl. 12*) To platí i pro nás.

Zvlášť šťastný příklad duchovní spřízněnosti všech povoláných k zasvěcenému životu nacházíme ve čl. 20 *Vita consecrata*, kde papež jako prvořadý úkol zasvěceného života uvádí „zviditelňování obdivuhodných věcí, které v křehké přirozenosti povoláných lidí koná Bůh. Nikoli slovy, ale výmluvným svědectvím proměněného života hovoří ty obdivuhodné úkazy milosti, které Bůh působí v těch, které on miluje a kteří mu k úžasu lidí odpovídají tím, že je hlásají“. Právě to konala Malá Terezie, která přisvědčením k vlastní nepatrnosti a slabosti vytvářela ve svém životě prostor pro Boží milost a sílu. (*Srv. 2 Kor 12, 9*)

Dalším jednotícím prvkem všech forem zasvěceného života je přijetí kříže. Existuje – jak říká Jan Pavel II. – všechny spojující věrnost k tajemství kříže (*srv. VC čl. 24*), čerpající sílu z Boží lásky, i když tato láska není vnímatelná jinak než pouhou holou vírou. Věrnost kříži je třeba prožít a protrpět v pokoře skrytého života, v souhlasu s utrpením, v odevzdanosti do vůle Boží i tam, kde již ubývají vlastní síly

i vážnost, „aby se doplnilo, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap“ (*Kol 1, 24*). Tím byl naplněn Tereziin život i služba Kristu a církvi až k smrti.

Společným znakem je i misionářská dimenze. „Z věrnosti Bohu vychází též sebedarování bližním“ (*VC čl. 24*). Tuto větu Terezie uskutečňovala a pro zasvěcenou pannu může a má být vyjádřením jejího života a služby.

Papež Jan Pavel II. poukazuje na to, že „misijní poslání neodmyslitelně patří k vnitřnímu charakteru každé podoby zasvěceného života. Do jaké míry zasvěcený člověk prožívá život jedinému Otci oddaný, s Kristem spojený a Duchem Svatým oživený, do té míry také účinně spolupracuje na díle Pána Ježíše a zásadním způsobem se podílí na obnově světa.“ (*VC čl. 25*) Malá Terezie to přesvědčivě ukázala ve své nepatrné cele na Karmelu. Právem ji Pius XI. v roce 1927 prohlásil patronkou misíí.

Konečně Jan Pavel II. uvádí eschatologický ráz zasvěceného života, který je rovněž vlastní všem jeho formám. Všichni povolání jsou svědky Pána, který znovu přijde, už pouhou svou přítomností v sekulárním světě.

O pannách říká papež výslovně: „jsou jedinečným eschatologickým obrazem nebeské snoubenky a budoucího života“ (*VC čl. 7*), neboť ve svém zvláštním povolání žijí s rozhodností už zde na zemi způsobem, který všem ostatním bude vlastní teprve v budoucnosti. Ty, které jsou povolány k panenskému zasvěcení, předcházejí ve svém životě eschatologické završení, k němuž směřuje celá církev. „Ti, kdo zasvěcují svůj život Kristu, musí žít touhou po setkání, v němž by se s ním konečně jednou a navždy spojili. Zde je počátek oně horoucí touhy, té dychtivosti, ponořit se zcela do planoucí výhně jeho lásky, která není ničím jiným než samotným Duchem Svatým“ (bl. Alžběta od Nejsvětější Trojice). Toto očekávání a touha jsou živeny dary, které Pán štědře rozděluje všem, kdo hledají to, co pochází shůry.“ (*VC čl. 26*. Viz Malá Terezie!

Srovnání jednotlivých textů z liturgie panenského zasvěcení s texty Tereziinými bere člověku dech. V těch jejích se jedinečně zrcadlí duchovní zkušenost Kristovy nevěsty – výšiny a hlubiny, radosti a utrpení, nezkraslená realita zasvěceného života.

Krátce před svou smrtí vyslovila Terezie myšlenku, která platí stejně pro vznešené povolání panny žijící ve světě jako pro život karmelitky: „V tomto povolání se nesmí razit falešné mince.“ Celý život šlo Terezií o opravdovost, o plnou a skutečně žitou pravdu v láskyplném sjednocení s Ježíšem. A právě to musí být směrnicí i pro nás.

Nevěsta a její láska

Když Terezie, teprve patnáctiletá, vstoupila na Karmel, pokládalo se její povolání za značně neobvyklé. Dějiny jejího dětství jsou v podstatě totožné s dějinami jejího povolání. Ve svých Autobiografických spisech líčí lásku, která ji obklopovala v otcovském domě, atmosféru víry, v níž vyrůstala, smrt matky, když jí bylo teprve pět let, výchovu sester, které potom (kromě jedné) vstoupily postupně na Karmel.

Popisuje dětské zápasy se slabostmi vlastního charakteru: přecitlivělostí, skrupulozitou aj. Už jako dítě toužila maximálně patřit Bohu Otci a Ježíši. Chtěla se stát jeho nevěstou. Věděla, že přitom nejde o nic menšího, než o celé srdce – polovina nestačí.

Historie Tereziina dětství je až do nejmenších zážitků historií milosti, historií vášnivě touhy a horoucí lásky k Ježíši. Zároveň je historií vnitřního i vnějšího zápasu o čisté srdce a o povolání. „Kdybych neměla skutečné povolání, byla bych se zastavila hned na začátku, protože jsem narážela na překážky od prvního kroku na cestě za Ježíšovým voláním.“

Ohledně svého povolání zdůrazňuje Terezie jednoznačnou prioritu: Ne ona, ale Bůh první ji ve svém vtěleném Synu miloval, vyvolil a povolal. Iniciativa lásky je na jeho straně!

V zásvětné modlitbě nad pannou se říká: „Jen tvá milost může zažehnout tento plamen, jen tvá dobrota může živit touhu, tvá pomoc posilovat statečnost. Ať hoří láskou, ale ať má zalíbení jen v tobě. Ať touží po zasnoubení s tebou“ (jako Terezie!). Už delší čas před vstupem na Karmel bylo Tereziino srdce zajato jedinou a trvalou láskou.³⁵ První svatě přijímání se jí stalo láskyplným sjednocením s Ježíšem. Napsala o tom: „Ach, jak sladký byl mé duši první Ježíšův polibek! Byl to polibek lásky, cítila jsem, že jsem milována, a také jsem milovala: Miluji tě a dávám se ti navždy. (...) Už dávno Ježíš a ubohá malá Terezie hleděli na sebe a rozuměli si. V onen den už to nebyl pohled, ale splynutí, už nebyli dva, Terezie zmizela, jako se kapka vody ztrácí v oceánu. Ježíš zůstal sám, byl Pán a král.“ Dále píše: „Uzavřel se mnou smlouvu (...) a stala jsem se jeho.“ V roce 1895 Terezie výslovně mluví o „štěstí být Ježíšovou nevěstou v čase i věčnosti“.

Nevěsta – malé dítě

Zásvětná modlitba při konsekraci začíná chválou svatého, silného Boha: „Miluješ ty, kdo mají čisté srdce.“ Terezie, Ježíšova nevěsta, byla takovým člověkem čistého srdce. Co se tím však myslí? Na konci svého života to krátce vysvětluje: je to srdce dítěte.

Zmíněná modlitba také mluví o dětství – o těch, které Bůh vyvolil ze všech národů pod nebem, aby se stali dědici nového zákona a dětmi zrozenými z jeho Ducha. Za tyto děti Nového zákona jsou povolány i panny.

6. 8. 1897 se představená pata nemocné Terezie, jak míní svůj výrok: zůstat před Bohem malým dítětem. Odpověď: „Znamená to poznat svoji nicotu, očekávat vše od Boha, jako malé dítě očekává vše od svého otce; ničím se neznepokojuvat, (...) nemyslet si, že jsme něčeho schopni (...) nepozbývat odvalu kvůli svým chybám, protože děti často upadnou, ale jsou příliš malé, než aby si hodně ublížily.“

³⁵ Conrad de Meester, S prázdnýma rukama (Poselství sv. Terezie z Lisieux)

Sám Ježíš zacvičoval Terezii do tohoto dětství. Nechal ji objevit v knize Přísloví osvobozující slovo jejího Ženicha: „Kdo je maličký, ať přijde ke mně“. Zároveň však Terezie realisticky zjišťuje: „Málo duší touží zůstat malými a prostými.“

Terezie používá různé metafory: semínko, atom, malý míček, květinka. S odvahou a důvěrou malého dítěte nazývá právě svou slabost „zdvíží k Bohu“ a povzbuzuje nás, abychom ji v tom napodobili. Připomeňme si dva obrazy, které nám nabízí: „Já se pokládám za slabé ptáče, jen lehce opeřené. Nejsem orel. Pouze mám jeho oči a srdce, neboť přes svou svrchovanou maličkost se odvažuji upírat je na božské Slunce, na Slunce lásky, a mé srdce v sobě cítí všechny tužby orla... Ptáče by chtělo letět k tomuto zářícímu Slunci, (...) až k božskému ohnisku Nejsvětější Trojice... Běda! Všechno, co může dělat, je, že nadzvedává křídélka, ale vzletnout není v jeho malé moci. Co se s ním stane? Zemře žalem, když vidí takovou svou nemohoucnost? (...) Ach ne! Ani trápit se ptáček nebude. S odvážnou odevzdaností chce nadále upírat zrak na božské Slunce. Nic jej nemůže děsit, ani vítr, ani déšť, a jestli temné mraky zakryjí Hvězdu lásky, ptáček nezmění své místo, ví, že za mračny jeho Slunce stále svítí, že jeho zář se nemůže ani na okamžik zastřít. Pravda, někdy se v srdci ptáčete rozpoutá bouře. Zdá se mu, že nevěří, že existuje něco jiného než mraky, které je obklopují. To je chvíle dokonalé radosti pro ubohou slabou bytůstku. Jaké štěstí je pro ni, že přese všechno zůstává, že upírá oči na neviditelné světlo, které se skrývá její víře!!!“

Druhý je obraz čistého srdce nevěsty, kterou Ježíš vábí k sobě, z dopisu Celině v roce 1893: „... až přijde, jako když obr končí svůj běh, zapomene snad na svou malou kapku rosy? Božské Slunce nechá na ní spočinout svůj láskyplný paprsek a ona zazáří jako drahocenný diamant; zrcadlíc Slunce spravedlnosti, bude mu podobná. Ale to není všechno. Jakmile božská Hvězda uvidí svou kapku rosy, přitáhne ji k sobě. Vystoupí jako pára a navěky spočine v ohni nestvořené lásky, navždy se s ní spojí... Ježíš nevolá všechny duše k tomu, aby byly kapkami rosy. Chce mít i hodnotnější nápoje, kterými by se jeho tvorové osvěžili. Pro sebe si však šetří tu kapku. To je vše, co si přeje... Jaká je to přednost, být povolána k tak vznešenému poslání! Ale jak prostý musí člověk být, aby mu dostal. (...) Ježíš ovšem ví, jak je těžké zachovat se na zemi čistým. Proto chce, aby jeho kapky rosy nevěnovaly pozornost samy sobě. On se rád na ně dívá, ale jen on je oceňuje. Kapky neznají svou cenu a pokládají se za menší než všechna ostatní stvoření. A to si on přeje.“

Ženich nepotřebuje velké činy, krásné myšlenky, oslňující díla, potřebuje naši lásku, naše dětské přání dělat mu radost.

Pravda je konkrétní. V jiném dopisu Celině píše Terezie téhož roku: „Jsme-li v temnotě a vyprahlosti, je dřevo k zapálení ohně lásky mimo náš dosah. Nemáme ale povinnost přihazovat aspoň malá stébla slámy? Ježíš má dostatek moci k rozžehnutí i udržení ohně, raduje se ale, když vidí naše úsilí přispět alespoň maličko. (...) Učinila jsem tuto zkušenost: když nic necítím, nejsem schopná se modlit, konat ctnosti, pak je

čas hledat malé příležitosti, jak dělat Ježíši radost nepatrnostmi: např. úsměvem, milým slovem, zadržením nepřívětivého slova nebo obličeje atd. Nejsem vždycky věrná, ale nikdy neztrácím odvahy. Úplně se přenechávám Ježíšově náruči.“

Takže nic bez Ženicha, ale také nic bez nevěsty – malého křehkého dítěte s čistým srdcem, zcela se odevzdávajícího Ježíši, protože rozumějícího něžnosti jeho nekonečné lásky, jeho skrytým tajemstvím. Tereziina slabost je spojenkyní jeho lásky. „Vidím, že stačí přiznat svou nicotnost a vrhnout se do Boží náruče.“ Ne, ještě lépe: nevrhnout se Bohu do náruče, nechat se tam zvednout Ježíšovýmá rukama jako na křídlech orla. To je Tereziina „malá cesta“, kterou objevila v roce 1894 a již povzbudila nesčetné věřící, kteří ztráceli odvahy putovat dál ke svatosti a spravedlnosti – vstříci přicházejícímu Kristu.

Jedna z nesčetných variant téhož zaznívá v dopise sestře Leonii, která se ptala na její zdraví: „Bůh si mne vezme, kdy bude chtít; protože se snažím být docela malým dítětem, nepotřebuji se připravovat. Cestovní výlohy a vstupné do nebe bude muset hradit Ježíš.“

Připravenost

Na profesi v roce 1890 připravoval Pán Terezii od dětství. A ona se nechala připravovat. Připravenost (ochota) je vstupní branou i ke snoubeneckému svazku panenského zasvěcení. Biskup se před obřadem třikrát veřejně ptá panny na její připravenost: vytrvat v panenství, sloužit až do konce života Pánu a církvi, následovat Krista v duchu evangelia, aby se život zasvěcené panny stal svědectvím lásky a znamením budoucího Božího království, a na připravenost ke sjednocení s Kristem navždy. A panna odpovídá: „Jsem připravena.“ V podstatě se tato situace podobá trojí otázce vzkríšeného Pána Petrovi: „Miluješ mne? Miluješ mne více než tito?“ (*Jn 21, 15-17*)

Terezie to vyjadřuje takto: „Tolik bych jej chtěla milovat! Víc, než kdy byl milován! Mým jediným přáním je vždy plnit jeho přání.“ Na konci jejího života zaznívá s nezmenšenou intenzitou tentýž tón: „Nemám teď jiné přání než milovat Ježíše až k šílenství. Už dávno nepatřím sobě. Zcela jsem se odevzdala Ježíši. Může se mnou dělat, co se mu líbí. Zeptal se mne, zda chci pít tento kalich (utrpení) až do konce. Ihned jsem chtěla uchopit pohár, který mi nabízel. On mne ale ujistil, že mu stačí ochota.“

Tato připravenost lásky není pouhým zdáním, je opravdová a ke všemu. A Ježíš ji bere vážně. Co může znamenat u panny, která do rukou biskupa vložila své rozhodnutí následovat Krista, líčí Terezie před svou profesí v dopisu své sestře Pavlíně (na Karmelu sestra Anežka od Ježíše) jako svou „svatební cestu“ s Ježíšem: „Ujist'uji vás, že Terezie sotva vnímá něco z nebeské harmonie. Její svatební cesta je velmi nuzná. Ženich ji sice nechává kráčet úrodnými a krásnými krajinami, ale noc jí znemožňuje obdivovat a užívat ty podivuhodné věci. Snad si myslíte, že ji to trápí,

ona je ale šťastná, že jej může následovat z lásky k němu, a ne pro jeho dary. On sám je tak krásný, tak skvělý! I když mlčí. I když se skrývá...“

Týž den píše Terezie své druhé sestře Marii: „Ježíš mne vzal za ruku. Nechal mne vstoupit do podzemní chodby, kde není zima ani teplo, kam neproniká slunce, děšť ani vítr. Je tu jen tlumené světlo vyzářující z očí mého Ženicha. Nic mi neříká a já neříkám nic jemu, jen to, že ho miluji víc než sebe. V hloubi srdce vím, že je to pravda, protože patřím víc jemu než sobě.“

Tereziina ochota úplně samozřejmě zahrnuje zemi i nebe, nemoc, utrpení, smrt i věčný život. To naznačuje koncept její „pozvánky na svatbu“ (profesi). Na Karmelu se sliby skládají bez účasti příbuzných. (Tereziina matka byla beztak již dlouho na věčnosti a otec v ústavu.) Terezie formulovala své pozvání jakoby jménem rodičů:

„Pan Ludvík Martin, majitel a pán panství utrpení a pokoření, a paní Martinová, kněžna a dvorní dáma nebeského dvora, Vám oznamují, že jejich dcera Terezie uzavře sňatek s Ježíšem, Božím Slovem, druhou Osobou klaněnihodné Trojice, který se působením Ducha Svatého stal člověkem a Synem Marie, Královnou nebes.

Nemohli jsme Vás pozvat na svatební požehnání, které jim bylo uděleno na hoře Karmelu dne 8. září 1890 (byl na ně připuštěn jenom nebeský dvůr). Nicméně jste pozváni, abyste se dostavili při návratu ze svatební cesty, k němuž dojde zítra, v Den věčnosti, kdy Ježíš, Boží Syn, přijde na nebeských oblacích v celé své velebnosti soudit živé i mrtvé. Hodina je ještě nejistá, proto vás zveme, abyste byli připraveni a bděli.“

Terezie nám zde ukazuje eschatologickou dimenzi lásky a připravenosti – podstatnou dimenzi zasvěceného života.

Ženich Kristus

V zásvětné modlitbě nad pannou říká biskup: „Ať v tobě má všechno, vždyť si tě vyvolila nade všechno.“ Jak zakoušela Terezie tohoto Ženicha? Její způsob vyjadřování se ovšem od našeho liší, ale přesto nám její zkušenosti s ním, „Milovaným“, nejsou cizí.³⁶

Pro Terezii – dítě před Bohem – je také její Ženich „dítětem“: dítětem nebeského Otce, plnicím jeho vůli, dítětem, které se svou malou Terezií může zacházet jako s míčkem – hrát si s ním nebo jej odhodit a nevsímat si ho. Toto bylo v pozadí jejího přání jmenovat se a být „Terezie od Dítěte Ježíše“. Toho, kterého nade všechno miluje, vnímá jako toho, který ji nade všechno a něžně miluje, až k zešílení.

V první části Tereziiny „Pozvánky na svatbu“ je zmínka o věnu královského Ženicha Ježíše. Jsou to dva dary: království Ježíšova dětství s neomezenými možnostmi lásky a království jeho umučení s ještě mnohem neomezenějšími možnostmi lásky. Právě toto propastné sjednocení v lásce, uskutečnitelné pouze

³⁶ Hans Urs von Balthasar, Duchovní sestry – Terezie z Lisieux a Alžběta z Dijonu

v Duchu Svatém, se pro Terezii stává celoživotní nevyčerpatelnou učební látkou a klíčem k vědě lásky, v níž Ježíš vzdělává svou malou nevěstu. Ale jak? „Poučuje mě vskrytu o své lásce.“ Po svých posledních exerciciích píše sestře Marii: „Nevěřte, že oplývám útechami! Ach ne! Mou útehou je, že na zemi žádnou nemám. Ježíš se neukáže, nedá slyšet svůj hlas, poučuje mě vskrytu. Ne prostřednictvím knih, protože nerozumím tomu, co čtu. Ale někdy mě potěší nějaká slova (Písma).“ „Jediné slovo evangelia otevírá mé duši nekonečné obzory.“

Vědu lásky, v níž Ježíš dává zakusit spojitost obou svatebních darů (svého dětství a svého utrpení), popisuje Terezie takto: „Chce-li Ježíš spát, proč bych mu v tom měla bránit? Jsem ráda, že se mnou nedělá okolky. Ukazuje mi tím, že mu nejsem cizí. Ujišťuji vás, že zábava se mnou jej nic nestojí.“

Terezie od Svaté Tváře zakouší, co tento „šlechtický titul“ znamená: „Božské Dítě spí skoro pořád. (...) Ježíš se s ubohou Terezií nemazlí. Jeho zavřené oči však říkají mé duši mnoho, a protože mě nehýčká, pokouším se dělat mu radost.“

Terezie o sobě používá také obraz děravého míče: „Propichuje mne jehlou. Ubohý malý míček už nemůže. Všude má malé dírky, které ho bolí víc než jedna veilka... A když mě nepíchá sám, vede něčí ruku, aby to dělala.“

Ještě krátce před svou smrtí dává Terezie (jako tak často) za úkol svaté Panně: „Řekni mu, že na mne nemusí brát žádné ohledy.“

Na jiném místě píše o svém Ženichovi: „Kéž mi Ježíš stále dává chápat, že on jediný je dokonalé štěstí, zejména když se zdá být nepřítomný. Všechno pro něho, všechno, zvláště když mi připadá, že mu nemám co dát. Potom mu dám toto *nic*... Prázdné ruce.“

Kdo je ten Tereziin (a náš!) Ženich? Je to také ten, který třikrát upadl na křížové cestě. „A ty (v dopisu Celině) bys nechtěla, musí-li to být, upadnout stokrát, abys mu dokázala svou lásku, a pak vstát s větší silou, než jsi měla před pádem?! Jaká je to radost nést svůj kříž ve slabosti! Neproměškejme zkoušku, kterou nám Ježíš posílá! Je to zlatý důl, který se vyplácí vytěžit. Už se ničemu nedivím. Netrápím se, když vidím, že jsem sama *ubohost*.“ Jaké povzbuzení pro nás!

Kdo je Ženich a jak jej Terezie vnímá? „Myslím, že srdce mého Ženicha mi zcela patří a moje patří jemu. V drahocenné samotě s ním mluvím od srdce k srdci – až ho pak jednou uvidím tváří v tvář.“ To je velká naděje Malé Terezie, naděje, která tkví především v jejím jménu: Terezie od Dítěte Ježíše a svaté Tváře. Conrad de Meester ji nazývá světicí naděje.

Terezie ví, proč je tvář jejího Ženicha na této zemi tak skrytá. Jsou spolu tak zajedno (i když on se vždy znovu zdá být nepřítomný), že od ní očekává dostiučinění za chlad, kterého se mu dostává od lidí. Tereziin Ženich je opuštěný Ježíš. Proto její srdce musí být „ohništem, u něhož se Ježíš může ohřát. Musí úplně zapomenout sama na sebe a myslet jen na něj“.

Služba nevěsty

Zasvěcené panny veřejně prohlašují své odhodlání sloužit Pánu a jeho církvi až do konce svého života. Snaží se svým panenským životem svědčit o sjednocení Krista s jeho nevěstou církví. Tato služba může mít nespočetně mnoho podob, ale její podstatu nám překvapujícím způsobem ukazuje právě Terezie. Kristova nevěsta nemůže žít pro sebe. Nesmí se zabývat sama sebou a svými přáními. Má být bděle pozorná k přáním Ženicha. Ta jsou jasná: Bůh poslal svého milovaného Syna, aby spasil hříšný svět (*srv. Jn 3, 16*) a vydal se za ty, kdo se mu vzpírají, kdo ho neznají, nechtějí znát.

K „bytí pro druhé“ volá Ježíš všechny, které vyvolil. Terezii toto povolání přivedlo k nedostiznému misionářskému nadšení, které proměňovala ve skutky lásky. Ke konci života dostala od své představené darem za své duchovní bratry dva misionáře, za jejichž službu v dalekých zemích přinášela své nespočetné malé oběti. Spása duši a „spolupráce“ s Ženichem v tomto smyslu jí vždy ležela na srdci. Při svém duchovním nasazení za vraha Pranziniho, při službě lásky spolusestrám (zvláště těm nesympatickým), při všech modlitbách a obětech za ty, k nimž byli posláni její bratři misionáři, a za mnoho dalších lidí zakoušela Terezie cosi nesmírně důležitého pro nás, zasvěcené panny. Píše o tom: „S radostí pozoruji, jak se mi skrze lásku k Ježíši rozšiřuje srdce, jak je schopno milovat všechny, kdo jsou mu drazí, mnohem víc, než kdyby se sobecky a neplodně uzavíralo samo v sobě.“

Tereziina láska k Bohu vyúsťuje do konkrétní lásky k bližnímu. Co sděluje o svém vztahu ke spolusestrám, platí i pro naše vztahy ke členům rodiny, sousedům, kolegům v zaměstnání a církevním představeným: „Pochopila jsem, jak je má láska k sestřím nedokonalá. Viděla jsem, že je nemiluji tak, jak je miluje Pán Bůh. Nyní chápu, že dokonalá láska záleží v tom, abychom snášeli chyby druhých, abychom se nedivili jejich slabostem, povzbudili se nejmenšími úkony ctností, které u nich vidíme. Ale hlavně jsem pochopila, že láska nesmí zůstat uzavřena na dně srdce. Ježíš řekl: ‚Když se svítlna rozsvítí, nestaví se pod nádobu, ale na podstavec, takže svítí všem v domě.‘ Mám zato, že toto světlo představuje lásku, která má osvětlovat, oblažovat, a to nejen mé nejdrazší, ale všechny v domě, nikoho nevyjímajíc.“

Nosnou silou této bliženské lásky je on, Ženich: „Ano, cítím to, když prokazují lásku, je to Ježíš, kdo ve mně jedná. Čím víc jsem s ním spojena, tím víc také miluji všechny své sestry.“

Kdo jiný než sama Terezie, nás může uvést do nevyčerpatelných hlubin této věty? Její služba v modlitbě a odevzdanosti, láskyplné nasazení pro druhé, žité „bytí pro druhé“ (H. Schürmann) přesahuje těsné zdi jejího kláštera!

S tím konkrétně souznějí při zasvěcování panen slova biskupa při předávání breviáře: „... aby z vašich úst stále zaznívaly chvály nebeskému Otcí, a modlete se za spásu celého světa.“ Terezie žila přesně touto touhou: zachraňovat duše. Dnes je tato touha téměř neznámá. Tím více by měla hořet v našich srdcích! „Tuto palčivou žízeň

mi dal jako drahocenný nápoj své lásky.“ „Máme se podílet na jeho vykupování duší. On je nechce zachraňovat bez nás.“

Její misionářská angažovanost má světový formát. Rozpíná se na všechny kontinenty. Terezie přitom zůstává věrná svému dětství: když si měla vybrat jeden dárek z mnoha, „vybrala si všechno“. Variací na stejné téma je její vyznání ke konci života: „Být tvou snoubenkou, Ježíši, (...) být pro své spojení s tebou matkou duší (...) Přes svou nepatrnost bych chtěla dávat světlo duším jako proroci, učitelé, mám povolání být apoštolem... Chtěla bych procházet zemí, hlásat tvé jméno a zasadit na půdě nevěřících tvůj slavný kříž. (...) Chtěla bych být misionářem nejen několik let, ale chtěla bych jím být od stvoření světa až do konce věků. Co odpovíš, můj Ježíši na všechna moje bláznovství? Existuje snad menší a bezmocnější duše než moje? (...) A přece právě pro mou slabost se ti zalíbilo, Pane, splnit mé malé dětinské tužby, a dnes chceš splnit i jiné tužby, které jsou větší, než vesmír...“ Pak následují slova, která většinou známe, a zaznívají do dnešní situace mnohem odvážněji, než tenkrát: „Láska mi dala klíč k mému povolání. Pochopila jsem, že má-li církev tělo složené z různých údů, nechybí jí ten nejpotřebnější a nejušlechtlejší. Pochopila jsem, že církev má srdce a že toto srdce hoří láskou. Pochopila jsem, že jenom láska udržuje údy církve v činnosti. Kdyby láska pohasla, přestali by apoštolové hlásat evangelium, mučedníci by se zdráhali prolít svou krev... Pochopila jsem, že láska v sobě obsahuje všechna povolání, že láska je všechno, že objímá všechny doby a všechna místa – jedním slovem, že je věčná! Konečně jsem našla své povolání! Mým povoláním je *láska!* Ano, našla jsem své místo v církvi, a toto místo jsi mi dal ty, můj Bože! V srdci své Matky církve budu láskou... Tak budu vším. (...) Jsem jen dítě, bezmocné a slabé. Ale právě má láska mi dává odvalu, abych se nabídla za obět tvé lásce, Ježíši. Ježíši, já vím, že láska se splácí jen láskou.“

Služba nevěsty Ženichovi Ježíši a církvi má mnoho podob. „Zachraňovat duše utrpením, vždyť on sám vykoupil svět utrpením a smrtí.“ Tereziina odvaha k utrpení pramení z její lásky k Ježíši, z úmyslu sdílet s ním co nejplněji jeho úděl: „Pracujeme společně na spáse duší. Máme jen jediný den tohoto života k jejich záchraně a k osvědčení své lásky k Pánu. Následujícím dnem je věčnost!“

„Chci milovat Ježíše a co nejvíce přispět k tomu, aby byl i jinými milován. V nebi si budu přát totéž, co na zemi: milovat Ježíše a učit druhé, aby jej milovali. V nebi jistě nebudu nečinná. Chci dál pracovat pro církev a pro duše. Prosim o to Boha a jsem přesvědčena, že mne vyslyší.“

Služba nevěsty patří k našemu zasvěcení. Terezie nám pomáhá svými zkušenostmi a ukazuje nám smysl a cíl naší služby. Pro starší z nás je důležité její ujištění, že plodnou službou Pánu je i nemoc, utrpení a slabost.

V Tereziině „obětování milosrdné lásce“ jako zápalná obět' z roku 1895 jsou slova: „Toužím být svatá. Ale cítím svou nemohoucnost a prosím tě, můj Bože, buď ty sám mou svatostí. (...) Navečer tohoto života se objevím před tebou s prázdnýma rukama...“

Conrad de Meester se zabývá touto Tereziinou myšlenkou a procesem jejího zrání ve své studii s prázdnými rukama. Terezie musela projít vnitřním vývojem a třibením, než se mohla cítit šťastná, že se objeví před Bohem s prázdnými rukama. Než pochopila, že Bůh ji přijme pro své milosrdenství, a ne pro její skutky... Na začátku se Terezie domnívala, že sama vystoupá na horu svatosti, bude-li se patřičně namáhat. Nerozuměla ještě, že ji na vrchol mohou vynést jen Ježíšovy ruce. Postupně dozrávalo její poznání, že vlastní silou se svatou nestane, to přesahuje její možnosti... Touha po dokonalé lásce vyústila do snahy přenechávat víc a více iniciativu Bohu. Vztah „já – Ty“ se obrátil v „Ty – já“. Postoj „já to chci vykonat, já to pro tebe dokážu“ se postupně měnil v mnohem pokojnější a důvěryplnější: „Pro mne je to nemožné. Ty to musíš udělat.“ Tento proces zchudnutí neproběhl bez utrpení a bolestí. Naučila se tím však vzdát se všeho. Svatost nebude produktem jejího sebezdokonalování, ale darem Božím. Pochopila, že se musí úplně svěřit Boží milosti. Její představa Boha, který ji zkouší, se změnila v obraz Boha, který ji milosrdně k sobě přitahuje. Objevila jeho slitování. Věděla už, že Boží láska jí nejen přichází vstříc a je věrná, ale také sestupuje, hledá, co je malé, aby to mohla obdarovat svými dobry. Terezie objevuje Boží milosrdenství jako zdroj, z něhož pramení celý její život. Na vrcholu jejího duchovního zrání mizí jakékoliv zaměření pozornosti na sebe sama. Vystavuje se pohledu nekonečného a posvěcujícího Božího milosrdenství.

Toto pokládám za nesmírně důležité i pro nás, zasvěcené panny.

Cesta nevěsty

Na konci litanie ke všem svatým prosí biskup Pána za ty, které *on* povolal k panenství: „Veď je cestou k věčné spáse...“ Nejde tedy jen o spásu druhých, ale velmi konkrétně i o spásu vlastní. Tato cesta je ohrožována Zlým, který útočí nejrůznějšími způsoby. Proto se v zásvětné modlitbě říká: „Bud', Bože, pevnou ochranou a vůdcem těch, které tě prosí o pomoc a touží po tom, abys upevnil jejich zasvěcení svým požehnáním. Odvěký nepřítel lidského pokolení strojí záludnější úklady těm, kdo touží po tom, co je vznešenější. Ať se k nim nevloudí pro nějakou jejich nepozornost a nezastře jim hodnotu vítězné palmy.“ Nebezpečím může být např. přílišná sebejistota, pýcha, tvrdost a mnoho jiného. Na to je zaměřena naléhavá prosba o Ducha Svatého: „Ať je tvůj Svatý Duch naplní prozíravou skromností, moudrou dobrotou, rozvážnou vlídností a svobodně zachovávanou čistotou. Ať hoří láskou, ale ať mají zalíbení jen v tobě. Ať si pro svůj život zaslouží chválu, ale ať po ní netouží.“

Terezie velmi citelně zakusila na své cestě výpady Zlého, které se vystupňovaly v době její nemoci a přípravy na smrt. Od počátku sice zakoušela temnoty a absenci citů, tvář jejího Ženicha byla zastřená a oči zavřené, což s pomocí Boží milosti přijímala s ochotným (byť chvějícím se) srdcem a vnímala to jako jeho neviditelnou blízkost, ale během své těžké nemoci byla jako Job vydána útokům ďábla. O

pokoušeních proti víře informovala svou představenou: „Což existuje nějaká duše, méně zkoušená nežli moje, soudí-li někdo podle vnějšího zdání? Ach, kdyby zkouška, kterou trpím už rok, byla vidět napohled, jak by se všichni divili! (...) Měla jsem tehdy víru tak živou, tak jasnou, že celým mým štěstím byla myšlenka na nebe. Nemohla jsem věřit, že jsou bezbožníci, kteří nemají víru. Domnívala jsem se, že oni mluví proti svému smýšlení, když popírají existenci nebe, krásného nebe, kde sám Bůh chce být jejich věčnou odměnou. V tak radostných dnech velikonoční doby (v roce 1896) mi dal Ježíš pocítit, že opravdu existují duše, které nemají víru, které zneužíváním milostí ztrácejí tento drahocenný poklad, pramen jediných čistých a opravdových radostí. Dopustil, že má duše byla zachváčena nejhustší tmou a že myšlenka na nebe, pro mne tak sladká, je mi už jen příležitostí k boji a trýzni (...) tato zkouška neměla trvat několik dní, několik týdnů. Měla pominout až v hodinu, určenou Bohem, a (...) tato hodina ještě nepřišla... Chtěla bych, abych dovedla vyjádřit, co cítím, ale žel, myslím, že je to nemožné. Je třeba, aby člověk prošel tímto ponurým tunelem, aby pochopil jeho temnotu.“

Dříve Terezie nesla a snášela své temnoty jako kříž, vědomě, jako malé slabé dítě, křehká Ježíšova nevěsta. V roce 1889 psala o nevýslovné radosti „nést kříž jako *slabá*“. V posledním roce života ji však zlý Nepřítel tísnil stále mocněji a čím dál víc využíval její malou sílu a velkou slabost. Svou vnitřní křížovou cestu popisuje takto: „Mlhy, které mě obklopují, náhle houstnou, vnikají do mé duše a tak ji zahalují, že už není možné nalézt v ní ten sladký obraz mé vlasti. Všechno zmizelo! Když chce, aby si mé srdce, unavené tmou, která je obestírá, odpočinulo vzpomínkou na jasnou zemi, po níž prahnu, má trýzeň se zdvojnásobí. Zdá se mi, že tma si vypůjčuje hlas hříšníků a posmívá se mi: ‚Ty sníš o světle, o vlasti, plné lahodných vůní, sníš o věčném vlastnění Stvořitele všech těchto divů, myslíš si, že se jednoho dne dostaneš z mlhy, která tě obklopuje! Kupředu, kupředu! Těš se na smrt, která ti dá ne to, več doufáš, ale ještě hlubší noc, noc nicoty.‘“

Při procesu blahorečení doplnila k tomu Tereziina sestra Pavlína ještě jednu její poznámku: „Kdybyste věděla, jak strašné myšlenky mne pronásledují! Jsou to úvahy nejhorších materialistů. Vnucují se mému duchu. Moje maminko, copak člověk musí mít takové myšlenky, když tolik miluje Boha!“

Tereziina reakce na útoky Zlého je však svědectvím vytrvalé věrnosti, k níž nás nabádají slova biskupa při předávání prstenu: „Přijmi prsten jako znamení svatého zasnoubení s Kristem a zachovej svému Ženichovi neporušenou věrnost, aby sis zasloužila mít účast na svatbě ve věčné radosti.“

Terezie zůstala svému Ženichovi věrná i v nejčernější temnotě. „Při každé nové příležitosti k boji, když mě nepřítel provokuje, obětuji poslední kapku své krve, abych vyznala, že existuje nebe. Říkám mu, že jsem šťastná, že se neteším z tohoto krásného nebe na zemi, aby on ho otevřel navěky ubohým nevěrcům. Proto navzdory této zkoušce, která mě připravuje o všechnen požitek, mohu nicméně zvolat: ‚Blažíš mě, Pane, všemi svými skutky.‘ Ale i kdybys – což je nemožné – nevěděl o mé

trýzni, byla bych přece šťastná, že trpím, kdybych tím mohla zamezit nebo usmířit jeden jediný hřích proti víře...“

Představené, která se domnívala, že Terezie je plná útěch a téměř již nahlíží za závoj víry v blaženém nazírání, píše: „Pro mne už to není závoj, je to zeď, která se tyčí až k nebesům a zakrývá hvězdnatou oblohu... Když zpívám o štěstí nebe, o věčném vlastnění Boha, nepociťuji z toho žádnou radost, neboť zpívám jednoduše o tom, co *chci věřit*. Pravda, někdy osvítlí mou temnotu docela malý sluneční paprsek. Tehdy zkouška na okamžik ustane. Ale potom, místo aby mi vzpomínka na tento paprsek udělala radost, učiní mou tmou ještě hustší.“

Kompasem v temnotách víry byla a zůstávala na Tereziině křížové cestě jenom odevzdanost. Proto říká ve svých posledních dnech: „Vzdor temnotám je v mé duši podivuhodný mír.“ V noci své víry není Terezie nevěřící, ale velká věřící. Je solidární s těmi, kdo nemají víru.

V den své smrti řekla představené: „Ó Matko, ujistiťuji vás, že kalich je plný až po okraj. (...) Ale Pán Bůh mě neopustí, docela jistě ne... Nelituji, že jsem se vydala Lásce. (...) Nikdy bych si nebyla myslela, že je možné tolik trpět. Nemohu si to vysvětlit jinak než svými vroucími touhami po záchraně duší.“

A poslední slova při pohledu na kříž: „Ó miluji ho! Můj Bože...miluji tě ...“

Pro nás...

V dopise „svému“ misionáři píše Terezie 18. července 1897: „Až budu v přístavu, poučím Vás, drahý bratříčku mé duše, jak máte plout po bouřlivém moři světa s odevzdaností a láskou dítěte, které ví, že je jeho otec miluje a že je nenechá samotné ve chvíli nebezpečí.“

Když získala jistotu o své blízké smrti: „Mým úkolem bude učit duše milovat Boha tak, jak jej sama miluji. Ukazovat jim svou malou cestu. Jestli Bůh vyslyší mé přání, budu až do konce světa prožívat své nebe na zemi. Ráda bych trávila své nebe konáním dobra na zemi. Nemohu odpočívat, dokud existují duše, které je třeba zachránit.“

Protože právě dnes je nepřehledné množství těchto duší, nabývá Tereziino poslání po stu letech nevýslovné naléhavosti pro náš svět plný militantního a materialistického ateismu, nihilismu, hédonismu a lhstojnosti – nabývá naléhavosti pro dnešní církev.

Tereziina angažovanost je nasazení pro Ježíše Krista a zároveň pro nás – ve spojení s nasazením Ženicha pro nás – „pro nobis“.

Na závěr, nechť nám obraz vycházející ze slov Velepísně připomene naše povolání a naše úkoly osamělých zasvěcených panen: „Prosté duše nepotřebují složité prostředky. Protože já k nim patřím, dal mi Ježíš jednou ráno při díkůčinění jednoduchý prostředek, jak mohu plnit své poslání. Dal mi porozumět těmto slovům z Písně písní: ‚Přitahuj mne, a poběžíme po vůni tvých masť.‘ Ježíši, dokonce není nutné říkat: ‚Tím, že přitáhneš mne, přitahuj i duše, které miluji!‘ Tato prostá slova:

„přitahuj mne“ stačí. Pane, chápu to. Když se duše nechala zajmout opojnou vůní tvých mastí, nemůže běžet sama. Všechny duše, které miluje, jsou přitahovány za ní. Toto se děje nenuceně, nenásilně, je to přirozený důsledek toho, že je k tobě přitahována. Tak jako bystrina, která se dravě vrhá do oceánu, táhne s sebou všechno, co cestou potkala, stejně tak, Ježíši, duše, která se pohrouží do bezbřehého oceánu tvé lásky, táhne s sebou všechny poklady, které má. (...) Pane, ty víš, že nemám jiné poklady než duše, které se ti zalíbilo spojit s duší mou.“

A potom přejímá Terezie slova z Ježíšovy modlitby na rozloučenou: „Otče, chci, aby tam, kde budu já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, a aby svět poznal, že jsi je miloval, jako jsi miloval mne.“

Barbara Albrecht OV (1926-2012)

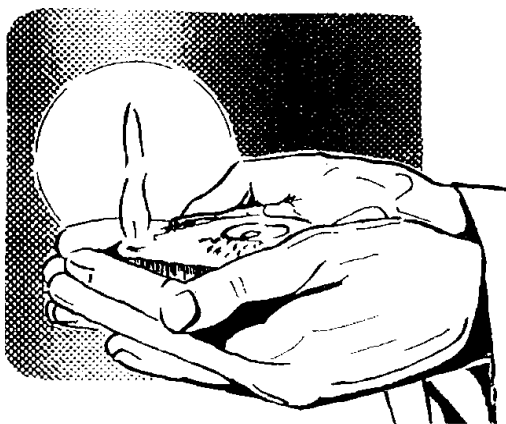
Mezidiecézní setkání německých panen v Erfurtu, září 1997

Z němčiny přeložila Zdenka Munzarová

Pozn:

VC = Vita consecrata

Citace jsou vzaty z děl vydaných v češtině (pokud je bylo možno najít). V Obřadu zasvěcení panen je citován německý překlad kvůli lepší srozumitelnosti v kontextu.

OBSAH

Mistr Eckhart: Kázání o pannách.....	1
Barbara Albrechtová: Povolání ke svědectví.....	5
Mistr Eckhart: Traktát „O odloučenosti“	17
Irene Dabalusová: Inkulturovaný celibát	28
Eoliba Greinemannová: Poznámky k článku Ireny Dabalusové.....	38
bl. Jan Ruysbroeck: Hledat Boha ve všem a všude.....	40
Barbara Albrechtová: Terezie z Lisieux – duchovní sestra zasvěcených panen ve světě	42

Ordo virginum – textobraní VII.

Na titulní straně zasvěcování panny podle francouzské miniatury ze 13. století.

*Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a moravských diecézí
vydáno vlastním nákladem v Brně v letech 2002 a 2008.*

Verze pro web – Brno AD 2022

